

Gezond in Het Hogeland

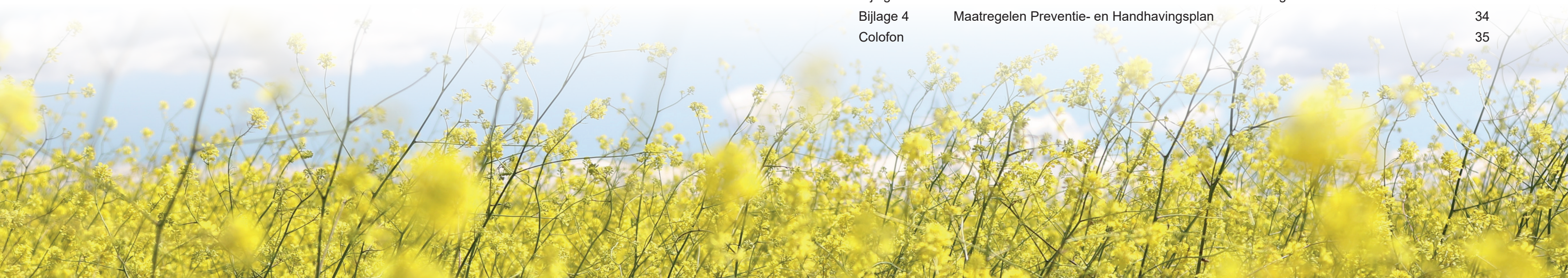
**Lokaal Positief Gezondheidsbeleid
Gemeente Het Hogeland 2020-2023**

**gemeente
Het Hogeland**

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1 Lokaal Positief Gezondheidsbeleid	6
1.1 Integraal beleid	6
1.2 Visie	7
1.3 Doelstellingen	8
1.4 Kader	8
1.5 Werkwijze en proces	8
2 Aanpak gezondheid in Het Hogeland	10
2.1 Uitvoering positief gezondheidsbeleid 2020-2023	10
2.2 Uitvoeringsplan Gezond in Het Hogeland 2020	12
2.3 Zorginfrastructuur	14
2.4 Ondersteuning E-health-initiatieven	14
2.5 GIDS (Gezond In Het Hogeland)	15
2.6 Platform Kansrijke Start Het Hogeland	15
2.7 Inwonerparticipatie en burgerhulpnetwerken	16
2.8 Goede voorbeelden	16
3 Input inwoners en maatschappelijke organisaties	18
3.1 Samenwerking en Dienstverleningsovereenkomst met GGD Groningen	18
3.2 Startbijeenkomst Lokaal Gezondheidsbeleid	18
3.3 Gezondheidsdag 26 september 2019	18
3.4 Thema-avond positieve gezondheid	19
3.5 Diverse bijeenkomsten in dorpen Het Hogeland	19
4 Gezondheidscijfers Het Hogeland	20
4.1 Gezondheidsontwikkelingen in Het Hogeland	20
4.2 Eenzaamheid, roken, overgewicht, alcohol, drugs en angst- of depressiestoornis	22
4.3 Gezondheid in relatie tot aardbevingsvraagstuk	26
5 Monitoring en evaluatie	27
6 Communicatie	28
7 Financiën	28
 Bronnen	29
Bijlage 1 Deelnemers Kerngroep gezondheidsbeleid Adviesraad Het Hogeland	31
Bijlage 2 Begeleidingscommissie gezondheidsbeleid	32
Bijlage 3 Overzicht standhouders en deelnemers Gezondheidsdag	33
Bijlage 4 Maatregelen Preventie- en Handavingsplan	34
Colofon	35

Gezond in Het Hogeland

Samenvatting

De Wet Publieke Gezondheid geeft gemeenten de taak om gezondheid van inwoners te bevorderen. De raad heeft op 10 juli 2019 de Startnotitie Positief Lokaal Gezondheidsbeleid 2020-2023 vastgesteld. Hierin zijn de kaders geformuleerd. In het nu voorliggende beleidsplan zijn deze kaders uitgewerkt.

De gemeente Het Hogeland heeft nieuw lokaal positief gezondheidsbeleid ontwikkeld in nauwe samenwerking met inwoners, beroepskrachten en maatschappelijke organisaties. Inwoners hebben meegedacht via de Kerngroep gezondheidsbeleid van de Adviesraad Het Hogeland die in het voorjaar van 2019 is ingesteld. Beroepskrachten hebben meegedacht via de begeleidingscommissie. Tevens is er een gezondheidsdag voor Het Hogeland georganiseerd in september 2019 waaraan meer dan dertig organisaties hebben meegewerkt en input hebben gegeven voor het nieuwe beleid. Er zijn in 2019 ook veel bijeenkomsten en workshops georganiseerd over (positieve) gezondheid.

Het Lokaal Positief gezondheidsbeleid 2020-2023 beoogt een gezonde leefstijl te stimuleren, gezondheidsrisico's te verkleinen en de levensverwachting van inwoners in Het Hogeland te vergroten. Tevens is een gezonde en veilige leefomgeving een belangrijk doel.

Lokaal gezondheidsbeleid is integraal beleid. Door initiatieven te verbinden en samenwerking in- en extern te stimuleren kan daadwerkelijk gewerkt worden aan een betere gezondheid en een (nog betere) gezonde en toegankelijke leefomgeving.

In dit beleidsplan wordt in hoofdstuk 1 de visie, doelstellingen en het kader geschetst. In hoofdstuk 2 staat het plan van aanpak voor de komende jaren.

In 2.1. staat welke activiteiten/maatregelen de gemeente, maatschappelijke organisaties en inwoners de komende jaren voornemens zijn te nemen om een gezonde leefomgeving en gezondheid van inwoners te bevorderen. In paragraaf 1.2. staat het uitvoeringsplan voor het jaar 2020.

De hoofdstukken 3 tot en met 7 geven achtergrondinformatie en een onderbouwing.

1 Lokaal Positief Gezondheidsbeleid

1.1 Integraal beleid

De gemeente Het Hogeland is qua oppervlakte, met zo'n 900km² de één na grootste gemeente van Nederland. In januari 2019 telt de nieuwe gemeente Het Hogeland 50 dorpen en bijna 48.000 inwoners. De opgaven op het gebied van gezondheid zijn in deze landelijke, uitgestrekte gemeente anders dan in compacte stedelijke gemeenten.

Het ontwikkelen van nieuw lokaal gezondheidsbeleid maakt deel uit van het collegeprogramma 2019-2022. De gemeenteraad heeft op 10 juli 2019 de Startnotitie Lokaal Positief Gezondheidsbeleid vastgesteld. Hierin is vastgesteld dat de gemeente Het Hogeland in zet op:

- gezonde inwoners in een gezonde leefomgeving
- gezond opgroeien
- gezond meedoen

Het nieuwe lokaal positief gezondheidsbeleid is integraal beleid. Het gezondheidsbeleid beoogt zoveel mogelijk aan te sluiten bij het bestaande beleid en bij nieuw beleid zoals het lokale Sportakkoord, het nieuwe programma Omgevingswet, het integraal veiligheidsbeleid, de nieuwe Zorgvisie, de uitvoering van het meerjarenprogramma geestelijke gezondheidszorg en het minimabeleid.

Armoede en schulden gaan namelijk vaak gepaard met stress en gezondheidsproblemen.

Sport en bewegen is belangrijk om een gezonde leefstijl te bevorderen. De leefomgeving en aardbevingsproblematiek hebben grote invloed op wonen en op ervaren veiligheid en gezondheid. Verder willen we inwoners beschermen tegen de risico's van alcohol en drugs door in gesprek te gaan met inwoners, jeugdsozen, sportverenigingen en scholen en door afspraken te maken over handhaving. Afspraken uit het preventie- en handavingsplan alcohol zijn opgenomen in dit gezondheidsbeleid.

In de nieuwe Omgevingswet is gezondheid een van de pijlers. De gemeente wil tevens in 2020 een nieuwe visie op de zorginfrastructuur ontwikkelen.

De maatschappelijke opgave voor Het Hogeland is investeren in een toename van het aantal gezonde levensjaren van inwoners en in een gezonde leefstijl. De gemeente wil dit samen met maatschappelijke organisaties doen, door initiatieven te ondersteunen en voorwaarden te scheppen, zodat inwoners hun gezondheidspotentieel zo goed mogelijk kunnen benutten.

Daarnaast wil de gemeente Het Hogeland gebiedsgericht gaan werken om de grote gezondheidsverschillen tussen inwoners en de verschillende gebieden binnen de gemeente te verkleinen. Hierbij willen we samenwerken met inwoners, verenigingen, dorpsbelangen, dorpencoördinatoren, buurtsportcoaches en maatschappelijk werkers. Met andere woorden: Wat is waar nodig om de gezondheid van inwoners te bevorderen? En hoe en waar kunnen we initiatieven van inwoners ondersteunen die bij kunnen dragen aan de gezondheidsbevordering?

Voor de ontwikkeling van dit nieuwe lokaal positieve gezondheidsbeleid hebben vele inwoners en maatschappelijke organisaties input geleverd. Op de startbijeenkomst op 25 april 2019 in Leens, op bijeenkomsten van de Kerngroep Gezondheidsbeleid van de Adviesraad Het Hogeland en de begeleidingscommissie Gezondheidsbeleid, op de Gezondheidsdag op 25 september 2019 en op de thema-avond Positieve gezondheid op 15 oktober 2019. Ook zijn meerdere bijeenkomsten in dorpen bezocht om te horen wat er leeft.

1.2 Visie

De gemeente het Hogeland zet in op:

- Gezonde inwoners in een gezonde leefomgeving
- Gezond opgroeien
- Gezond meedoen

We streven ernaar dat alle inwoners in de gemeente zo gezond mogelijk en zo lang mogelijk zelfstandig kunnen leven. Met een gebiedsgerichte aanpak willen we hiervoor de voorwaarden scheppen. Om de onderlinge verschillen op het gebied van gezondheid te verkleinen besteden we extra aandacht aan inwoners in de voormalige gemeente Eemsmond en De Marne. In deze gebieden wonen relatief veel inwoners met chronische ziekten, lagere inkomens en meer gezondheidsproblemen. De inzet is erop gericht om het gezondheidspotentieel beter te benutten.

Door (meer)samenwerking met maatschappelijke organisaties, sportverenigingen, scholen, jeugdsozen en interne samenwerking tussen afdelingen werken we aan gezondheidsbevordering. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om samenwerking met het Huis voor de Sport, Mensenwerk Hogeland, Verslavingszorg Noord-Nederland(VNN), de stichting Maatschappelijke en Juridische Dienstverlening(MJD), Humanitas, de Stichting Leergeld, de Stichting Jeugdfonds Sport en Cultuur, de voedseltuin, ontmoetingscentra/dorpshuizen, thuishuizen, de Stichting Colourful Het Hogeland en ouderenorganisaties.

Bij het gezondheidsbeleid gaan we uit van de benadering van positieve gezondheid. Positieve gezondheid is het vermogen van mensen zich aan te passen om een eigen regie te voeren, in het licht van fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven¹. Dit betreft zowel lichamelijke als geestelijke gezondheid en mee kunnen doen in de samenleving. Het gaat erom dat mensen zo veel mogelijk zelf de regie kunnen houden over hun eigen leven.

We investeren in positief opgroeien, een gezonde leefstijl, sport & bewegen en een gezonde en veilige leefomgeving. Specifieke aandacht gaat uit naar het programma Kansrijke Start voor jonge kinderen.

Ook zetten wij in op voldoende ontmoetingsplaatsen (mede om eenzaamheid tegen te gaan), op goede verbindingen en toegankelijke en bereikbare voorzieningen. De gemeentelijke

teams die betrokken zijn bij WMO-beleid, inclusie en ruimtelijke ordening zijn de trekkers van dit beleid.

Tevens willen we negatieve gevolgen van aardbevingen op de gezondheid verminderen. Hiervoor wordt samengewerkt met betrokkenen bij de uitvoering van het Aardbevings-programma. Het thema gezondheid is hierin duidelijk herkenbaar opgenomen.

In hoofdstuk 4 geven we het plan van aanpak en activiteiten aan.

¹ (Machteld Huber, 2012)

1.3 Doelstellingen

Het doel is om een gezonde leefstijl te stimuleren, gezondheidsrisico's te verkleinen en de levensverwachting van inwoners in Het Hogeland te vergroten. Tevens is het doel om een gezonde en veilige leefomgeving te creëren. De komende jaren is de inzet gericht op:

- Toename van het aantal gezonde levensjaren van alle inwoners in Het Hogeland (naar het Nederlands gemiddelde)
- Vermindering eenzaamheid: stimuleren kleinschalige woonvormen, ontmoetingsmogelijkheden gecombineerd met sport en bewegen, faciliteren bijeenkomsten, cursussen/trainingen en e-health
- Ondersteuning inwoners met psychische problematiek/stress
- Ondersteuning inwoners met psychische problematiek als gevolg van aardbevingen/gaswinning/mijnbouwschade
- Rookvrij campagne om stoppen met roken te stimuleren en jongeren rookvrij op te laten groeien, rookvrije schoolpleinen
- Terugdringen alcohol- en middelengebruik en voorkomen van overlast op het gebied van openbare orde en veiligheid
- Bewustwording vergroten van de gevolgen van excessief alcoholgebruik
- Gezonde sportverenigingen (gezonde club, gezonde kantine)
- Gezond gewicht (o.a. gezonde club, gezonde school en gezonde kantine)
- Verbeteren kansen van jonge kinderen door tijdige signalering van risico's en meer samenwerking tussen de sociale en medische sector via Kansrijke Start
- Verbeteren van de fysieke bereikbaarheid en toegankelijkheid
- Ouders/verzorgers ondersteuning bieden bij opvoeding(svaardigheden)

1.4 Kader

Er zijn verschillende kaders waarbinnen de gemeente moet werken aan gezondheidsbeleid.

In artikel 13 van de Wet Publieke Gezondheid staat dat gemeenten de wettelijke plicht hebben om gemeentelijk gezondheidsbeleid te voeren. Hierbij dient de gemeente de prioriteiten uit de landelijke nota Gezondheidsbeleid op te nemen. Dat zijn momenteel roken, alcohol en overgewicht. De landelijke nota maakt deel uit van een vierjarige preventiecyclus voor het Nederlandse gezondheidsbeleid.

Ook het Regionale preventieakkoord, welke begin 2020 wordt gesloten door Groningse gemeenten, biedt input voor lokaal gezondheidsbeleid.

Daarnaast sluiten wij aan bij diverse beleids- en uitvoeringsprogramma's van zowel en het sociaal als fysiek domein. Denk hierbij aan het lokale sport- en beweegbeleid, minimabeleid en armoedebestrijding, schuld-hulpverlening, platform Armoede, het programma Omgevingswet, de nieuwe zorgvisie, sociaal domein- en samenlevingsbeleid, sociale teams, inclusiebeleid, het nieuwe integraal veiligheidsbeleid en uitvoering van het meerjarenprogramma geestelijke gezondheidszorg.

1.5 Werkwijze en proces

De gemeenteraad van Het Hogeland heeft op 10 juli 2019 de Startnotitie Lokaal positief gezondheidsbeleid 2020-2023 vastgesteld. In de Startnotitie zijn de kaders, de werkwijze en het proces om te komen tot nieuw gezondheidsbeleid beschreven. Enerzijds wordt voortgebouwd op het beleid van de voormalige gemeenten Bedum, De Marne, Winsum en Eemsum. Anderzijds is het streven gezondheid een veel centralere rol te geven in het héle gemeenteb leid. Gezondheidsbeleid is méér dan de inzet van leefstijlinterventies. Ook via de nieuwe Omgevingswet en de nieuwe Omgevingsvisie komt gezondheid meer prominent op de agenda. Daarom zal afstemming plaatsvinden met de afdeling Ruimtelijke Ordening, het team Openbare Orde en Veiligheid en het team Sociaal Domein en Samenleving en de organisaties die betrokken zijn bij de nieuwe Zorgvisie.

In overleg met de Adviesraad Het Hogeland is er in het voorjaar van 2019 een Kerngroep Gezondheidsbeleid in het leven geroepen. Via de lokale media, sociale media en persoonlijke contacten heeft de Adviesraad inwoners benaderd voor de Kerngroep. In Bijlage 1 staan de deelnemers aan de Kerngroep. Tevens is er een begeleidingscommissie ingesteld met beroepskrachten van maatschappelijke organisaties (Bijlage 2). De Kerngroep Gezondheidsbeleid en de Begeleidingscommissie zijn van april tot en met december 2019

meerdere keren bijeengekomen om input te leveren en reacties te geven op conceptversies van deze beleidsnota.

In 2019 is bij de ontwikkeling van het gezondheidsbeleid afgestemd met het gemeentelijk minimabeleid en het platform Armoede. Hierin werken de Voedselbank, Stichting Eigen Kracht, de Voedseltuin, Humanitas, Stichting Leergeld, de Stichting Noord-Groningse Uitdaging, de Stichting Jeugdfonds Sport en Cultuur en de Stichting Colourful Het Hogeland samen. Zij maken o.a. afspraken over vervoer, gezamenlijk gebruik van autobusjes en uitvoering van minimaregelingen. Het platform Armoede heeft aangegeven in 2020 mee te willen werken aan de Gezondheidsdag 2020. Het platform is ook nauw betrokken bij het nieuwe experiment met gratis openbaar vervoer in Het Hogeland vanaf de zomer 2020 voor mensen met een laag inkomen. Hierdoor kunnen meer mensen meedoen in de samenleving wat bijdraagt aan hun gezondheid. Ook werken we samen met het Huis voor de Sport Groningen, medewerkers sportbeleid en sportverenigingen bij de gezondheidsdag, bijeenkomsten en het nieuwe Sportakkoord.

Samen met andere "aardbevingsgemeenten" willen we invulling geven aan preventief gezondheidsbeleid. Het doel hiervan is dat mensen met emotionele problematiek als gevolg van aardbevingen en schade, dan wel schadeherstel en renovatie, ondersteuning kunnen krijgen. Ambtelijk neemt de beleidsmedewerker gezondheid deel aan het Overleg Welzijn en Welbevinden met betrekking tot mijnbouwschade en aardbevingsproblematiek. De komende jaren zal voor het gezondheidsbeleid afstemming blijven plaatsvinden met het team Aardbevingen.

Er is ingegaan op verzoeken van dorpencoördinatoren om mee te denken bij het faciliteren van inwonerinitiatieven. Bijvoorbeeld bij een initiatief in Roodeschool om in 2020 een nieuwe Gezondheidsdag met fitheidstesten te organiseren. Ook zijn het afgelopen jaar meerdere initiatieven met betrekking tot gezonde voeding, kookworkshops, voedseltuinen en moestuinen bezocht. De activiteiten en kookworkshops van het ontmoetingscentrum De Holm in Den Andel, de Voedseltuin in Uithuizen, de gezamenlijke gezonde maaltijden via kerken en inwonersinitiatieven en activiteiten van Colourful Het Hogeland zijn aansprekende voorbeelden van positieve gezondheid in de praktijk.

Het streven is de komende jaren meer samen te werken met kennisinstellingen. Bijvoorbeeld met de Rijksuniversiteit Groningen en de Hanzehogeschool, de school of Public Health en organisaties rondom Healthy Ageing. De gemeente wil dit doen in afstemming met de GGD Groningen.

Het lokale gezondheidsbeleid 2020-2023 krijgt enerzijds vorm via jaarlijkse uitvoeringsplannen en anderzijds wordt geleidelijk gewerkt aan een prominentere plaats voor gezondheid in het hele gemeentelijk beleid.

Kerngroep gezondheid - Adviesraad Het Hogeland
V.l.n.r. boven: Marlies de Vries, Marja Heinen, Kees Ruytenberg, Wilco van der Meer, Karin Spijk, Dineke Mik, Marieke Berghuis onder: Geertje Karstens, Annemiek Rijpma-van Dijk Gerkina Doze en Tia Dijkman (Rob Higler en Yvonne Suiveer staan niet op de foto).
Foto: Klaas Huizenga

2 Aanpak gezondheid in Het Hogeland

2.1 Uitvoering positief gezondheidsbeleid 2020-2023

Onderstaande thema's worden in overleg met betrokkenen uitgewerkt. Bij de betrokkenen zijn de dikgedrukte organisaties de trekkers.

Thema	Wat	Wanneer	Betrokkenen
Positieve gezondheid <i>Doelen:</i> 1. bevorderen gezonde leefstijl en kwaliteit van leven 2. verbeteren psychische weerbaarheid kwetsbare inwoners 3. preventie 4. afname zorgkosten	Integrale aanpak	2020-2023	Gemeente, GGD Groningen , Mensenwerk Hogeland, Lentis, Platform Armoede, Blauwe Schuit, Sportverenigingen, Scholen, Huis voor de Sport, buurtsportwerk, Maatschappelijke organisaties, Steunpunten Vrijwilligerswerk
	Pilot Toepassing concept positieve gezondheid	2020	Mensenwerk Hogeland , Seniorenbezoekers, Lentis , ouderenorganisaties, De Holm
	Gezondheidsdag Het Hogeland	Jaarlijks 2020-2023	Gemeente , Blauwe Schuit, organisaties, platform Armoede
	Initiatieven uit de dorpen die bijdragen aan gezondheid (aanvragen Gids gelden)	2020-2021	Inwoners , organisaties, verenigingen gemeente(-GIDS-middelen)
	Gezondheidsbijeenkomst met fitheidstesten Roodeschool	2020	Steunsteet, dorpen- coördinator, Mensenwerk , Huis voor de Sport Groningen, Buurtzorg, Gemeente
	Positieve Sportcultuur	2020-2023	Huis voor de Sport Groningen , sportverenigingen, gemeente
	Preventie en vermindering van recidive van psychische problematiek: Uitvoering meerjarenprogramma Geestelijke Gezondheidszorg. Afspraken over huisvesting i.v.m. decentralisatie beschermd wonen	2020-2023	Gemeente, zorgaanbieders , Woningcorporaties, Maatschappelijke organisaties
	Omgaan met dementie Mantelzorg	2020-2023	Mensenwerk Hogeland, Actieplan
	Handreiking Positieve Gezondheid, www.iph.1sociaaldomein		GGD Groningen, maatschappelijke organisaties, Gemeente
	Handreiking Positieve gezondheid ouderen		GGD Groningen, maatschappelijke organisaties, Gemeente
Verslavende middelen <i>Doelen:</i> 1. rookvrije gemeente Het Hogeland 2. terugdringen alcohol, drugsgebruik en gameverslaving 3. bevordering veiligheid en gezondheid	Nationaal Preventieprogramma: Rookvrije generatie in 2040.	2020-2023	Gemeente, GGD Groningen , maatschappelijke organisaties, scholen, sportverenigingen
	Pilot gefaseerde aanpak 5 rookvrije basisscholen (2021) +10 sportverenigingen (2022)	uitvoering sportakkoord	Huis voor de Sport Groningen, Gemeente, scholen , Buurtsportwerk, GGD, Gemeente, Sportverenigingen Wettelijk verplicht
	Rookverbod op scholen	vanaf aug 2020	
	Pilot Jeugdsozen alcohol 18- Afspraken met jeugdsozen in 2020.	2020-2023	Mensenwerk Hogeland, Team Openbare Orde en Veiligheid, gemeente, Verslavingszorg NN, jeugdsozen
	Integraal veiligheidsbeleid en jeugdbeleid		
	Preventie- en handavingsplan Alcohol		Team Vergunning, Toezicht en Handhaving , GGD Groningen
	Alcoholbewustzijn gefaseerde aanpak	2020-2023	Gemeente, OOV , GGD Groningen, Mensenwerk, VNN, Huis voor de Sport, sportverenigingen, Maatsch. Organisaties
	In gesprek met jongeren en ouderen. O.a. "Ik pas".		
	Lachgas afspraken met jeugdsozen	2020	Gemeente, OOV , Mensenwerk Hogeland, GGD Groningen

Thema	Wat	Wanneer	Betrokkenen
Bewegen <i>Doelen:</i> 1. uitvoering Lokaal Sportakkoord: <i>Thema's:</i> - Van jongs af aan vaardig in bewegen - Vitale aanbieders - Positieve Sportcultuur 2. beleid en uitvoering nieuwe Sport- en beweegvisie Het Hogeland 2020-2023	Sport- en beweeg en ontmoeting	2020-2023	Gemeente, Huis voor de Sport Groningen, buurtsportwerk Afspraken met seniorenorganisaties, thuiszorg, ouders, Doelgroepen Omgevingsprogramma Gemeente , inwonerinitiatieven
	Beweeggroepen en beweeglessen, beweegpret, beweegdiploma Weerbaarheidstrainingen		
	Bankjes, ommetjes, Bewegen in de openbare ruimte		
	Pilot gefaseerde aanpak Gezonde Club.	2020-2023	Sportverenigingen, Huis voor de Sport Groningen , buurtsportwerk, gemeente, scholen, MJD, GGD Groningen
	Wandelgroepen	2020-2023	Wandelgroep Bedum , evt. andere loopgroepen, buurtsport, organisaties Platform Armoede
Overgewicht en obesitas <i>Doelen:</i> 1. bewustwording 2. vermindering aantal mensen met overgewicht/Obesitas	Gefaseerde aanpak overgewicht en obesitas. Programma m.b.t overgewicht en leefstijl op 5 basisscholen	2020-2023	Gemeente, Huis voor de Sport Groningen, buurtsportwerk , 5 Basisscholen, GGD, Voedseltuin Uithuizen
	<ul style="list-style-type: none"> Pilots De gezonde club Gezonde school Programma Jong leren eten Moestuinen op scholen		
	Gezonde Leefstijl initiatieven in Het Hogeland		Omroep Het Hogeland, Inwoners(initiatieven) , Gemeente
Opgroeien <i>Doelen:</i> 1. goede start kinderen 0-2 jaar 2. coalities vormen medische- en sociale sector 3. vermindering eenzaamheid jongeren en statushouders	Project Kansrijke Start	2020-2023	Jeugdgezondheidszorg, GGD Groningen, gemeente , Pharos31, kraamzorg, verloskundigen, MJD, Mensenwerk Hogeland, sociale teams , VNN
		2020-2023	Mensenwerk Hogeland, VNN, MJD, gemeente
Gezond ouder worden en e-health <i>Doelen:</i> 1. informele zorg afstemmen en verbinden met professionele zorg. 2. meer mensen langer zelfstandig thuis wonen 3. bevorderen leefbaarheid/ontmoeting 4. Verminderen eenzaamheid 5. Vermindering zorgdruk	Mantelzorgers ondersteunen	2020-2023	Mensenwerk Hogeland, Gemeente, thuishamers Lentis, GGD, Ouderenorganisaties,
	Actieprogramma Mantelzorg(gemeente)		
	Inloop GGZ en cursussen		
	Kleinschalige woonvormen	2020-2023	Inwonerinitiatieven , Woonvisie en prestatieafspraken woningcorporaties, gemeente bijvoorbeeld Initiatief Wonen 55+ Winsum, Goud Oud in Warf-fum, initiatief in Bedum
	Inrichting leefomgeving	2020-2023	Programma Omgevingswet, gemeente , Inwoners, dorpen coördinatoren
	Cursussen valpreventie	2020-2023	Huis voor de Sport Groningen , werving en organisatie i.s.m. Mensenwerk Hogeland & ouderenorganisaties
	e-health-experimenten	2020-2023	Stamtafel , Wij zorgverzekeraar, inwoners, gemeente
	Healthy Ageing Programma Omroep Het Hogeland; Fit en vitaal op Het Hogeland(werktitel)	2020	Omroep Het Hogeland , Maatschappelijke organisaties, verenigingen, handelsorganisaties, gemeente (GIDS)
	Cursussen Grip en Glans (erkende interventie vermindering eenzaamheid)	2020	Huis voor de Sport Groningen, buurtsport , inwoners, sportverenigingen, organisaties

Thema	Wat	Wanneer	Betrokkenen
Aardbevingen <i>Doelen:</i> 1. <i>afname stress en verbeteren van gezondheid van inwoners met aardbevingsschade/herstel/renovatie/sloop</i> 2. <i>zorg dragen voor veiligheid en gezondheid</i>	Aardbeving programma voor jongeren	2020-2023	Team aardbevingen, GGD Groningen, Mensenwerk Hogeland, Digitale Stamtafel
	Aardbeving programma voor volwassenen/senioren	2020-2023	Team aardbevingen, Mensenwerk Hogeland, geestelijk verzorger , kerken, buurtsportwerk, GGD Groningen, Digitale Stamtafel Thuis kamers, Inloopvoorzieningen, Bibliotheken, Gemeente
Financiën <i>Doelen:</i> 1. <i>gezondheid stimuleren voor mensen met een lager inkomen</i>	Gratis Openbaar Vervoer(OV) buiten de spits voor inwoners met inkomen tot 120% van de bijstand-snorm	2020-2021	Gemeente, Minimabeleid , Platform Armoede Experiment Openbaar Vervoer vanaf zomer 2020. Gemeente(Werkplein)
	Participatiefonds en minimeerregelingen	2020-2023	Gemeente, Huis voor de Sport Groningen , Jeugdfonds Sport en Cultuur, Stichting Leergeld, Humanitas, Platform Armoede
	Kookworkshops voor mensen met een lager inkomen		Mensenwerk Hogeland, Platform Armoede , Volkskredietbank N.O, Groningse Kredietbank, De Holm, Voedseltoin, Sociale teams, GGD Groningen
	Betaalbare beweeginitiatieven		Huis voor de Sport Groningen, Mensenwerk Hogeland , Sociale teams, gemeente, GIDS
	Eurocoaches voor jongeren met schulden		Gemeente, kredietbanken (nader overleg)
	Financiële educatie op scholen		Gemeente, kredietbanken en scholen
Gezonde leefomgeving <i>Doelen:</i> 1. <i>Voorzieningen bereikbaar en toegankelijk</i> 2. <i>Inclusieve samenleving</i> 3. <i>Ontwikkeling en uitvoering Programma Omgevingswet</i>	Fysieke toegankelijkheid: inrichting openbare ruimte; bankjes, wandelen fietsenpaden etc.	2020-2023	Gemeente , werkgroep Inclusie, VN-Panel, Platform gehandicapten, Programma Omgevingswet, Adviesraad Het Hogeland
	VN-verdrag		
	Samenwerking en tussenevaluatie sociaal domein-Ruimtelijke ordening		
Overig	Fotografie en interviews met goede voorbeelden en initiatieven in Het Hogeland	2020	Maatschappelijke organisaties, inwoners , gemeente, dorpshuizen, Dorpsbelangen, ontmoetingscentra, dorpencoördinatoren
	Bespreken proces en werkwijze Onafhankelijk cliëntadviseurs	2020-2023	WMO, sociale teams , Maatschappelijke organisaties
	Vertrouwenspersoon aanstellen (voorstel in kadernota)		Bespreken in overleg met WMO

2.2 Uitvoeringsplan Gezond in Het Hogeland 2020

De afspraken over publieke gezondheid en zorg worden vastgelegd in de Dienstverleningsovereenkomst 2020 die ondertekend wordt door de gemeente en GGD Groningen. Vanaf 2020 is er een verzelfstandigde GGD Groningen. De beleidsmedewerkers nemen deel aan het ambtelijk overleg Publieke Gezondheid & Zorg Groningen en de bestuurders aan het bestuurlijk overleg.

In 2020 worden veel activiteiten uit het nieuwe positieve gezondheidsbeleid gestart. Hiervoor zetten medewerkers van meerdere afdelingen bij de gemeente en beroepskrachten van de GGD Groningen, Mensenwerk Hogeland, Verslavingszorg Noord Nederland, MJD, Lentis Collectieve Preventie, Huis voor de Sport, buurtsportwerk, sportverenigingen, maatschappelijke organisaties, zorgaanbieders, scholen en ouders zich in.

Mensenwerk Hogeland wil de seniorenbezoekers gebruik laten maken van de werkwijze positieve gezondheid. Ook gaan medewerkers van Lentis die actief zijn op het gebied van collectieve preventie, in hun groepstrainingen "Word psychisch weerbaar" positieve gezondheid in de praktijk toepassen.

Gezondheidsdag 2019 - De Blauwe Schuit Winsum.
Foto: Klaas Huizenga

In 2020 wordt de tweede Gezondheidsdag voor inwoners en organisaties in Het Hogeland georganiseerd op 17 september 2020 in de Blauwe Schuit in Winsum. Hierbij wordt voortgebouwd op de ervaring van 2019. Gezien de positieve ervaring van zowel standhouders als inwoners is het de bedoeling dat de Gezondheidsdag Het Hogeland een jaarlijks terugkerend evenement wordt. Het evenement draagt bij aan het stimuleren van een gezonde leefstijl en aan ontmoeting en samenwerking van organisaties en verenigingen. De Gezondheidsdag wordt samen met organisaties en verenigingen en het Platform Armoede voorbereid.

Ook wordt in 2020 een nieuw gezondheidsprogramma gemaakt door Omroep Het Hogeland. Dit is mogelijk door subsidie uit de GIDS-middelen.

Inwoners en organisaties die in 2020 of 2021 een initiatief hebben dat bijdraagt aan een gezonde leefstijl of een gezonde leefomgeving kunnen een beroep doen op GIDS-gelden. De aanvraagformulieren en subsidiecriteria staan op de website van de gemeente Het Hogeland, <https://hethogeland.nl/subsidies-en-leningen/vergoeding-gezond-in-het-hogeland>.

Inwoners met een laag inkomen kunnen via het Participatiefonds een tegemoetkoming krijgen voor een bijdrage aan de contributie van verenigingen en andere kosten.

De thema's van het landelijk gezondheidsbeleid die lokaal ook prioriteit hebben in 2020 zijn roken, alcohol en overgewicht. Vanaf augustus 2020 geldt er een wettelijk rookverbod voor scholen. In overleg met betrokken organisaties worden afspraken gemaakt over een gezonde club, rookvrije generatie en over implementatie van het GGD programma Jong Leren Eten. De beleidsmedewerkers van het sociaal domein en sociale teams werken samen met de beleidsmedewerkers van Openbare Orde en Veiligheid aan de afspraken over Jeugd en Veiligheid uit het nieuwe integraal veiligheidsbeleid en aan gezonde jeugdsozen.

Het team Vergunning en Handhaving is trekker van het maatregelenplan Preventie- en Handhaving. De voormalige BMW-gemeenten hadden besloten dat dit onderdeel opgenomen zou worden in het nieuwe lokaal gezondheidsbeleid.

In het eerste half jaar van 2020 wordt het Lokale Sportakkoord voor de gemeente Het Hogeland uitgewerkt in samenwerking met sportverenigingen en sportaanbieders. Naar aanleiding van de bijeenkomst op 7 november 2019 zijn drie thema's naar voren gekomen waaraan prioriteit wordt gegeven. Dat zijn de thema's "Van jongs af aan vaardig in bewegen", "Vitale aanbieders" en "Positieve sportcultuur". "Van jongs af aan vaardig in bewegen" richt zich er vooral op om kinderen al heel vroeg goed te leren bewegen en daar plezier aan te beleven. Te denken is aan peutersgym, peuterdans- en muziek en beweegpret voor jonge kinderen. Het thema "Vitale Aanbieders" heeft met name te maken met verenigingsondersteuning, vrijwilligersbeleid van sportverenigingen en het versterken van bestuurskracht. Het thema "Positieve Sportcultuur" richt zich op een plezierig en veilig sportklimaat. Trainers, leraren en instructeurs laten zien dat het welzijn van kinderen belangrijk is en met elkaar in gesprek gaan hoe ouders en verzorgers positieve supporters kunnen zijn. Tevens worden via het Lokale Sportakkoord en de nieuwe gemeentelijke Sport- en beweegvisie acties uitgevoerd en maatregelen ingezet die bijdragen aan een gezonde leefstijl en gezonde omgeving. Denk aan een gezonde sportkantine, stoppen met roken en rookvrije generatie campagne, NIX18, cursussen valpreventie,

cursus Grip en Glans en beweegprogramma's voor ouderen.

In 2020 wordt gewerkt aan het terugdringen van eenzaamheid door enerzijds ontmoeting, bijeenkomsten en cursussen te organiseren. Anderzijds wordt bij de inrichting van de openbare ruimte en uitwerking van het Omgevingsprogramma rekening gehouden met wensen/behoefte van inwoners. Tevens worden experimenten met kleinschalig wonen gefaciliteerd, bijvoorbeeld Winsum55+. Ook e-Health ontwikkelingen worden ondersteund.

In januari 2020 wordt het Platform Kansrijke Start Het Hogeland opgericht. Dit platform stimuleert samenwerking tussen de medische en sociale sector. Hierbij gaat het met name om een betere samenwerking tussen jeugdverpleegkundigen, verloskundigen, maatschappelijk werkers, artsen en sociale teams. Het platform is bedoeld om gezondheidsrisico's tijdig te signaleren en jonge kinderen die opgroeien in een kwetsbaar gezin/systeem(bijv. alcohol of middelengebruik of ouders met verstandelijke beperkingen) betere kansen te bieden. Ouders die het nodig hebben kunnen worden ondersteund met huisbezoeken en een versterking van opvoedingsvaardigheden.

De gemeente is bezig met een uitwerking van het Programma voor de Omgevingswet. In 2020 zal afstemming plaatsvinden tussen betrokkenen bij het lokaal gezondheidsbeleid en ruimtelijke ordening en Openbare Orde en Veiligheid over de inrichting van een gezonde leefomgeving.

De ondersteuning van inwoners die te maken hebben met aardbevingsproblematiek wordt aangeboden via de GGD Groningen, Mensenwerk Hogeland en een geestelijk verzorger. Daarnaast neemt de beleidsmedewerker volksgezondheid deel aan het Overleg Welzijn en welbevinden waarin uitwisseling plaatsvindt van ondersteuning van inwoners bij de gevolgen van aardbevingsproblematiek.

Voor preventie en vermindering van recidive van psychische problematiek worden de acties die genoemd zijn in het Meerjarenprogramma GGZ uitgevoerd. Ambtelijk wordt dit uitgewerkt door medewerkers van het team Samenleving en Sociaal Domein.

De begeleidingscommissie Gezondheidsbeleid heeft ervoor gepleit om ook in 2020 drie à vier keer bijeen te komen om de voortgang van de uitvoering van het nieuwe gezondheidsbeleid te bespreken en informatie uit te wisselen.

2.3 Zorginfrastructuur

Het streven is gezond leven en langer zelfstandig thuis wonen. Hiervoor is een goede zorginfrastructuur nodig. Het aantal huisartsen en tandartsen in Het Hogeland neemt af. In deze collegeperiode wordt een nieuwe Zorgvisie 2020-2030 ontwikkeld. Nieuwe voorzieningen zoals de multifunctionele accommodatie De Tirrel in Winsum (met zorginstelling, basisscholen en sporthal), lokale gezondheidscentra en beschutte woonvormen moeten bijdragen aan ontmoeting, gezondheid en langer zelfstandig wonen. Ook kleinschalige woonvormen zijn van belang om onderlinge redzaamheid mogelijk te maken.

De Zorgvisie gaat met name over de zorginfrastructuur, de "hardware" van de zorg. De Zorgvisie wordt samen met betrokken (zorg-)partijen ontwikkeld. Dit heeft te maken met het feit dat de gemeente bij Wmo en Jeugdzorg wel aan het stuur zit, maar bij veel annexe zorg niet leidend is en alleen faciliterend kan zijn. Daarom wordt de Zorgvisie een "responsieve" visie. Voor het opstellen van de Zorgvisie worden in 2020 meerdere themabijeenkomsten georganiseerd, o.a. over verblijfszorg, thuiszorg, kleinschalige woonvoorzieningen. Tevens wordt een bijeenkomst georganiseerd met vrijgevestigde specialisten en huisartsen. Bij de ontwikkeling van de Zorgvisie vindt afstemming plaats met het Lokaal Positief Gezondheidsbeleid.

2.4 Ondersteuning e-Health-initiatieven

In een aantal dorpen zijn vanaf 2017 experimenten gehouden met e-Health in de voormalige gemeente Eemsum. E-Health is het gebruik van nieuwe informatie- en communicatietechnologieën om gezondheid en gezondheidszorg te ondersteunen of te verbeteren. E-Health kan een middel zijn om preventief de

gezondheid te bevorderen als mensen gezondheidsklachten hebben. Met e-Health, bijvoorbeeld in de vorm van apps en websites, hebben mensen meer mogelijkheden om regie te nemen over hun gezondheid, zorg en ondersteuning. Bovendien hoeven mensen dan ook minder vaak naar afspraken bij bijvoorbeeld huisartsen en ziekenhuizen.

Een van de initiatieven is de Digitale Stamtafel. Dit is een initiatief van IZorg, een organisatie, die mensen, hun sociale omgeving en zorgverleners digitaal wil verbinden. De Stamtafel is een digitaal platform voor bewoners en verwanten om contact met elkaar en met hun sociale omgeving te hebben en eventueel ook met zorgverleners.

De Stamtafel maakt deel uit van het WIJ-netwerk, dat bestaat uit individuele personen, zorginstellingen, welzijnswerk, universiteiten en onderwijsinstellingen. In het netwerk zijn zelfregie en privacy heel belangrijk. In tegenstelling tot sommige andere digitale platforms is deze vrij van advertenties, cookies en google.

De initiatiefnemers van IZorg en de Stamtafel zijn samen met inwoners en organisaties, gemeente, rijksoverheid en verzekeraar in overleg om de praktische mogelijkheden te verkennen voor de komende jaren in Het Hogeland.

Ook bestaan er apps die een functie hebben in het verminderen van eenzaamheid.

De komende jaren zullen praktische toepassingsmogelijkheden in Het Hogeland worden verkend.

2.5 GIDS (Gezond In Het Hogeland)

Inwoners die initiatieven hebben die bij kunnen dragen aan het vergroten van gezondheidsvaardigheden en het bevorderen van een gezonde leefstijl, kunnen in aanmerking komen voor een subsidie in het kader van GIDS (Gezond in de Stad).

GIDS is het stimuleringsprogramma om lokale achterstanden op gezondheidsgebied te verminderen.

De gemeente heeft criteria geformuleerd waaraan moet zijn voldaan voor de initiatieven worden gehonoreerd. Deze criteria zijn in te zien via de website van de gemeente.

Tot en met 2021 is er jaarlijks € 80.000, = beschikbaar voor Het Hogeland.

Via GIDS kunnen ook initiatieven worden gehonoreerd die zijn gericht op meer samenwerking en een integrale aanpak.

Op de website van gemeente Het Hogeland staat het aanvraagformulier

<https://hethogeland.nl/subsidies-en-leningen/vergoeding-gezond-in-het-hogeland>.

2.6 Platform Kansrijke Start Het Hogeland

De gemeente Het Hogeland heeft zich in oktober 2019 aangemeld voor het landelijk Actieprogramma Kansrijke Start. Dit programma is gericht op een goede ketenaanpak rond de eerste 1000 dagen van een kind (-10 maand t/m twee jaar). Het is de bedoeling de komende drie jaren goede afspraken te maken tussen jeugdgezondheidszorg, verloskundigen, kraamzorg, sociale teams, huisartsen en gynaecologen. Door samenwerking wordt beoogd signalen eerder op te pakken en daarnaar te handelen.

Hierbij zijn er drie actielijnen:

Actielijn 1: Voor de zwangerschap

- Meer aanstaande kwetsbare ouders starten goed voorbereid met hun zwangerschap.
- Ongeplande en onbedoelde zwangerschappen voorkomen in kwetsbare gezinnen

Actielijn 2: Tijdens de zwangerschap

- Beter signaleren van medische en sociale problemen bij (aanstaande) kwetsbare ouders.
- Meer aanstaande kwetsbare ouders krijgen op tijd de juiste hulp.

Actielijn 3: Na de geboorte

- Meer kwetsbare ouders zijn toegerust voor het ouderschap en de opvoeding.
- Minder baby's en jonge kinderen worden uit huis of onder toezicht geplaatst. (Bron: Ministerie van VWS Actieprogramma Kansrijke Start)

In oktober en november 2019 heeft de gemeente Het Hogeland met Pharos31, de GGD Groningen, verloskundigen, kraamzorg en Mensenwerk Hogeland over het Actieprogramma Kansrijke Start overlegd. Er zijn meerdere bijeenkomsten georganiseerd. Hier bleek veel enthousiasme om kennis te delen en bereidheid om deel te nemen aan het nieuwe Platform Kansrijke Start Het Hogeland. Het Platform Kansrijke Start Het Hogeland gaat in januari 2020 officieel van start. Gezien het enthousiasme van de deelnemende organisaties is de verwachting dat er de komende drie jaren goede samenwerkingsafspraken kunnen worden gemaakt.

2.7 Inwonerparticipatie en burgerhulpnetwerken

De gemeente wil inwoners die zelf initiatieven nemen om tot goede burgernetwerken te komen, ondersteunen. De rol van de gemeente is voornamelijk faciliteren. De gemeente wil initiatieven niet overnemen, maar goede initiatieven ondersteunen.

AED

Een voorbeeld van een initiatief op het gebied van gezondheid is de wens van inwoners om een vergoeding te krijgen voor de kosten van een opleiding om te leren omgaan met een Automatische Externe Defibrillator (AED). Een AED of hartstarter is een draagbaar toestel dat wordt gebruikt bij de reanimatie van een persoon met een hartstilstand. Indien de hartstilstand het gevolg is van bepaalde levensbedreigende ritmestoornissen kan een elektrische schok van een AED het gestoorde hartritme doen stoppen. Ook de aanschaf, het onderhoud of vervanging van een AED of andere verzoeken met betrekking tot burgerhulpverlening kunnen in aanmerking komen voor ondersteuning. De gemeente gaat hierbij uit van maatwerk en heeft als richtlijn dat eventuele financiële ondersteuning via het dorpenbudget kan worden verleend.

2.8 Goede voorbeelden

Voorbeeldinitiatieven in Het Hogeland die bijdragen aan positieve gezondheid

In Het Hogeland zijn er vele initiatieven van inwoners en organisaties/verenigingen die bijdragen aan een gezonde leefstijl en aan positieve gezondheid. Als voorbeeld noemen we hier de Voedseltuin Uithuizen, ontmoetingscentrum De Holm, De Helpende Hand in Winsum, Veur Mekoar in Uithuizen, Vraag elkaar in Zuidwolde, sportverenigingen, wandelgroepen en Wonen 55+ in Winsum, Colourful Het Hogeland, activiteiten van Humanitas, de kerken en de Stichting Leergeld. Het is de bedoeling om de komende jaren meer bekendheid te geven aan deze initiatieven. Door te laten zien wat er gebeurt in de verschillende dorpen kunnen inwoners en verenigingen elkaar inspireren. Goed voorbeeld doet goed volgen.

Voorstellen van de Kerngroep

“De enorme toename van de groep ouderen in combinatie met de toename van de levensverwachting en de krimp van de jongere generatie zal, als er niets verandert, tot een ernstig tekort leiden in de zorg voor de ouderen. Het streven is om zo lang mogelijk thuis te blijven wonen. Dit wordt gepropageerd door de overheid en de zorgverleners. Maar ook ouderen zouden niets liever willen. Zelf de regie houden, waar kan dat beter dan thuis. Trouwens met het verdwijnen van de verzorgingshuizen (de vroegere bejaardenhuizen) is er eigenlijk geen andere keus. Bij een teruglopende gezondheid kan er op den duur een zorgbehoefte ontstaan. Degenen die daarin voorzien moeten op alle fronten door de gemeente worden gefaciliteerd. Dit geldt voor de mantelzorg, maar ook voor de professionele zorgverleners: de huishoudelijke, de verpleegkundige, de paramedische en de huisartsenzorg.

Het zou goed zijn om voor kwetsbare ouderen een vertrouwenspersoon aan te stellen die een centrale plaats inneemt. Deze is aanspreekbaar voor alle partijen. Zelf kan deze persoon actief deze groep ouderen monitoren. Huisbezoeken afleggen. Daarbij vroegtijdig gezondheidsproblemen signaleren en zo nodig de professionele zorg inschakelen.”
(aldus een Lid Kerngroep Gezondheid, Adviesraad)

“Wij kunnen met het budget van de Wmo (en jeugdzorg) nog wat doen en de gemeente kan prioriteiten leggen binnen de uitvoering:

- 1. De zorgvragers en partner(familie) ondersteunen met de analyse van hun probleem. Maatwerk onderscheiden van algemene voorzieningen. Resultaatbesprekingen en evaluaties door onafhankelijke cliëntenadviseurs.*
- 2. Inrichten van sociale teams ten behoeve van de zorgvragers die langer thuis (moeten) blijven. De ondersteuning met internet, vrijwilligers en professionals (waaronder de huisartsen).*
- 3. De uitvoering aan de hand van Waarom-Wanneer-Waar. Een duidelijke reden en resultaat kenbaar maken. Een projectstructuur inrichten. Een plaats, dorp, buurt aanwijzen”.*
(Lid Kerngroep Adviesraad)

Voedseltuin Uithuizen. Foto: Klaas Huizenga

Renate Pool, coördinator Voedseltuin Uithuizen.
Foto: Klaas Huizenga

3 Input inwoners en maatschappelijke organisaties

3.1 Samenwerking en Dienstverleningsovereenkomst met GGD Groningen

De GGD Groningen ondersteunt gemeenten bij het ontwikkelen van lokaal gezondheidsbeleid. De gemeente Het Hogeland heeft in 2019 een vast adviseur publieke gezondheid van de GGD Groningen voor vragen en advies. Deze adviseur heeft op 25 april 2019 een presentatie gehouden met gezondheidsgegevens voor Het Hogeland. Ook heeft hij bij het gehele proces van het positieve gezondheidsbeleid ondersteuning en advies verleend. Verder is er bij de totstandkoming van het gezondheidsbeleid samengewerkt met regiomanager, andere beleidsmedewerkers en de epidemioloog van de GGD Groningen.

De gemeente Het Hogeland werkt vanaf 2019 met jaarlijkse Dienstverlenings-overeenkomsten waarin de taken/producten die zij afnemen van de GGD Groningen staan beschreven. Kerntaken zijn preventie, gezondheidsbevordering en gezondheidsbescherming. Een groot deel van deze Dienstverleningsovereenkomst bevat gemeenschappelijke taken die door alle gemeenten worden afgenomen. Een kleiner deel betreft taken/producten die specifiek voor de gemeente Het Hogeland worden afgesproken.

In december 2019 is de nieuwe concept DVO 2020 opgesteld. Hierin zijn signalen van beleidsmedewerkers en maatschappelijke organisaties meegenomen bij de afspraken voor de inkoop en uitvoering van taken in 2020. Het overleg tussen de GGD Groningen en de gemeente Het Hogeland verloopt in goede sfeer en is constructief.

3.2 Startbijeenkomst Lokaal Gezondheidsbeleid

Op 25 april 2019 heeft in Leens een interactieve startbijeenkomst plaatsgevonden met beleidsmedewerkers, vertegenwoordigers van de Adviesraad Het Hogeland, sociale teams, dorpencoördinatoren, managers en medewerkers van maatschappelijke organisaties, ouderenbonden en medewerkers Openbare Geestelijke Gezondheidszorg(OGGZ). We zijn met elkaar in gesprek gegaan om informatie te geven en input op te halen voor het nieuwe positieve gezondheidsbeleid. Hier heeft de GGD Groningen een aantal belangrijke kerncijfers op het gebied van gezondheid gepresenteerd. De input van de startbijeenkomst is gebruikt voor het bepalen van de doelstellingen en speerpunten van het nieuwe gezondheidsbeleid.

3.3 Gezondheidsdag 26 september 2019

Op 26 september 2019 is een zeer geslaagde Gezondheidsdag in De Blauwe Schuit in Winsum gehouden. Op deze bijeenkomst stonden een gezonde leefstijl, ontmoeting en verbinding centraal. Dertig organisaties uit Het Hogeland hebben zich gepresenteerd. Tevens zijn er tien workshops gehouden over allerlei aspecten van gezondheid.

Wethouder Mariëtte de Visser in gesprek met standhouders op de Gezondheidsdag. Foto: Klaas Huizenga

Bijvoorbeeld een workshop met betrekking tot roken door de Rijksuniversiteit Groningen en een workshop van de Volkskredietbank over gezond koken met een klein budget en een workshop over ouderenzorg. Er zijn veel positieve reacties op deze dag gekomen, zowel op de dag zelf, als daarna. Ook bleek uit de evaluatie dat deze bijeenkomst zeer positief is gewaardeerd. Er namen ongeveer 175 inwoners deel aan deze dag. Voorgesteld wordt om in 2020 weer een Gezondheidsdag te organiseren voor inwoners en maatschappelijke organisaties in Het Hogeland².

² Het filmpje van de Gezondheidsdag: <https://www.youtube.com/watch?v=oac1uKfwu6U>

3.4 Thema-avond positieve gezondheid

Op 15 oktober 2019 heeft de gemeente in samenwerking met de GGD Groningen, Adviesraad het Hogeland en Zorgbelang Groningen een bijeenkomst georganiseerd voor inwoners en maatschappelijke organisaties in Het Hogeland.

Thema-avond positieve gezondheid 2019. Foto's: Klaas Huizenga

Hier is verder ingegaan op het begrip positieve gezondheid en op toepassingen van positieve gezondheid in de praktijk. De bijeenkomst vond plaats in de Blauwe Schuit in Winsum en werd bezocht door ruim 50 personen. De GGD Groningen, Zorgbelang Groningen, een ervaringsdeskundige uit de Adviesraad en het Huis voor de Sport Groningen gingen in op positieve gezondheid, eigen regie en op effecten van positieve gezondheid voor inwoners en huisartsen. Er zijn voorbeelden besproken van hoe het werken met “het spinnenweb” van positieve gezondheid leidt tot andere en vaak betere gesprekken en bijdraagt aan (weer) mee kunnen doen

in de samenleving. Deze werkwijze vermindert de druk op het beroep op huisartsen en zorgkosten. Mede naar aanleiding van deze avond hebben Mensenwerk Hogeland en Lentis het voornemen om het concept positieve gezondheid in de praktijk te verwerken in hun cursus- en voorlichtings- en advieswerk.

3.5 Diverse bijeenkomsten in dorpen Het Hogeland

Op verzoek van vrijwilligers van de steunste, buurtzorg en de dorpencoördinator in Roodeschool zijn de beleidsmedewerker gezondheid en de adviseur publieke gezondheid van de GGD Groningen in het najaar van 2019 naar Roodeschool gegaan om mee te denken over een nieuwe lokale gezondheidsdag in Roodeschool in 2020. Jaren geleden werden in Roodeschool en ook in andere dorpen van de gemeente ook bijeenkomsten gehouden die gericht waren op gezondheid en een gezonde leefstijl. Hiervoor was destijds veel belangstelling bij de steunste en er is nu behoefte aan een nieuwe gezondheidsbijeenkomst. Het dorp maakt zich sterk voor een nieuwe gezondheidsdag met fitheidstesten, ontmoeting en verkenning van toepassing van digitale apps en ondersteuning.

Er zijn dit jaar meerdere bijeenkomsten bijgewoond waarin informatie is gegeven over e-Health.

Verder is deelgenomen aan overleg met betrekking tot jeugdsozen en middelengebruik van alcohol, drugs en lachgas. Vervolgens zijn afspraken gemaakt met jeugdsozen, Mensenwerk Hogeland, VNN en het team Openbare Orde en Veiligheid(OOV).

In overleg met Dorpsbelangen, het Dorpshuis in Baflo en GGD Groningen zijn afspraken gemaakt om in 2020 contact tussen ouders en jeugdverpleegkundigen mogelijk te blijven houden. Door sluiting van het consultatiebureau in Baflo wordt in overleg met alle betrokkenen nagegaan hoe in 2020 wel spreekuren en andere bijeenkomsten met inzet van jeugdverpleegkundigen kan worden gehouden. Ook in Uithuizermeeden worden in het najaar van 2019 afspraken gemaakt over de wijze waarop ouders met jonge kinderen informatie en advies kunnen krijgen van jeugdverpleegkundigen.

Ook zijn meerdere bezoeken gebracht aan de Voedseltuin in Uithuizen. Hier werken vrijwilligers, voor een deel mensen die gepensioneerd zijn, samen met inwoners die niet in Nederland geboren zijn en inwoners die (nog) geen betaalde arbeid hebben, in de tuin. De tuin levert voedsel aan de voedselbank en draagt bij aan ontmoeting, meedoen en aan een gezonde leefstijl. De coördinator en het bestuur van de voedseltuin willen in 2020 nog meer contact met scholen leggen om kinderen en hun ouders te betrekken bij voedsel en een gezonde leefstijl. Tevens zijn bijeenkomsten van Colourful Het Hogeland, het platform Armoede en conferenties over gezondheid en armoedebestrijding bijgewoond.

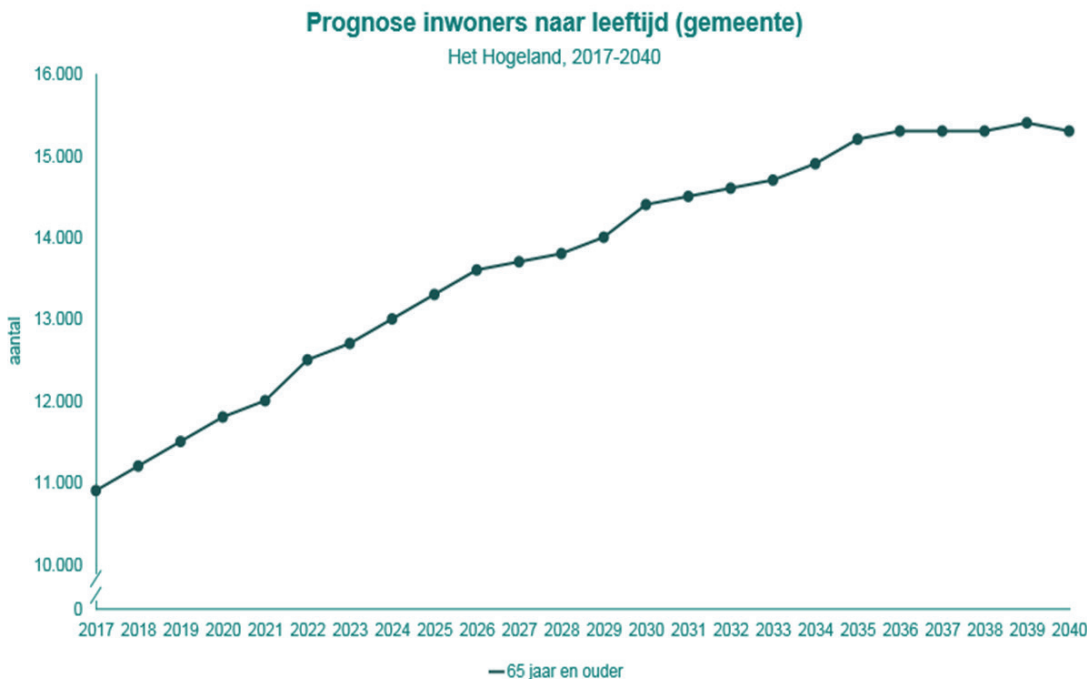
4 Gezondheidscijfers Het Hogeland

4.1 Gezondheidsontwikkelingen in Het Hogeland

Vergrijzing en ontgroening

Het aantal 65-plussers stijgt sterk. In 2017 zijn er 11.000 65-plussers in Het Hogeland en de huidige prognose is dat het aantal 65-plussers in 2040 is gestegen tot 15.000 inwoners. De vrij sterke vergrijzing in Het Hogeland leidt tot een sterke toename van het aantal mensen met chronische ziekten en dementie. In het gemeentelijk WMO-beleid en Actieplan Mantelzorg wordt ingegaan op initiatieven die er zijn, bijvoorbeeld Alzheimercafé 's, ontmoetingsmogelijkheden voor mensen die dementeren en/of hun mantelzorgers.

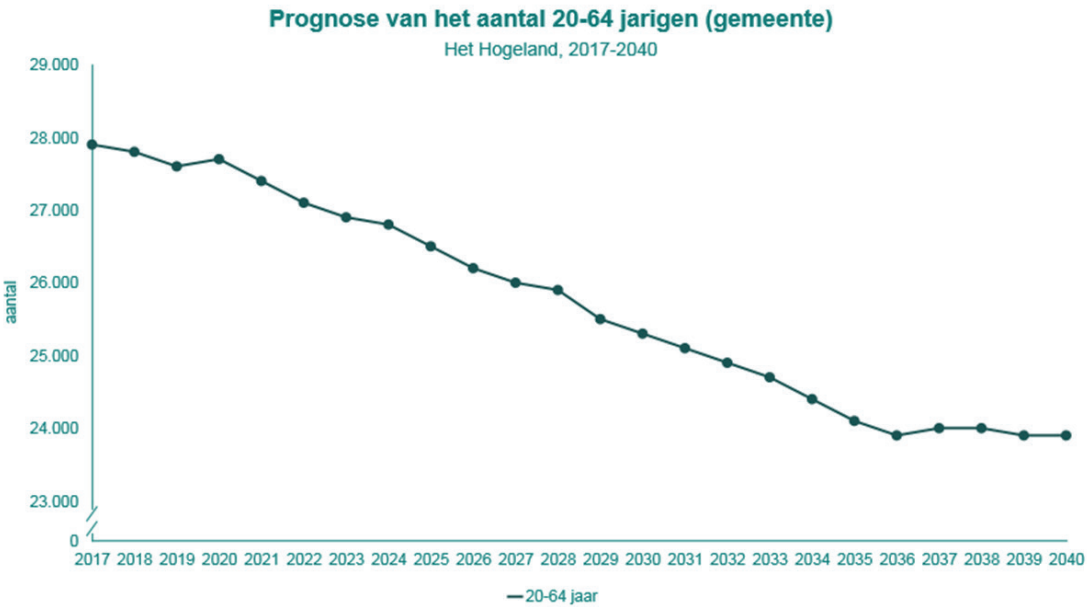
Prognose 65+ers gemeente Het Hogeland

Het aantal jeugdigen tot 19 jaar is in 2017 11.200 en daalt volgens de huidige prognose naar 9800 in 2040.

Het aantal inwoners in de leeftijd van 20 tot 64 jaar daalt naar verwachting van 28000 naar 24000.

Kinderen helpen even in de Voedseltuin. Foto: Klaas Huizenga

Overigens maakt het CBS wel een voorbehoud bij prognoses. In december 2019 verscheen een persbericht van het CBS dat Nederland (toch) harder gaat groeien dan tot op heden was verwacht, met name door het toenemend aantal migranten, meer buitenlandse werknemers en buitenlandse studenten die naar Nederland willen komen. Dit neemt niet weg dat we voor Het Hogeland uit blijven gaan we vergrijzing en vergroening.

Het beroep op de mantelzorg is groot. De gemeente Het Hogeland heeft een nieuw Actieplan Mantelzorg, dat naar verwachting begin 2020 wordt vastgesteld. Het CBS is onlangs met een rapport naar buiten gekomen waaruit blijkt dat er in de toekomst minder mantelzorgers beschikbaar zijn. Bovendien verschuift de leeftijd van mensen die mantelzorg verlenen aan zelfstandig wonende 75-plussers naar boven. In de toekomst zijn er dus meer ouderen die mantelzorg aan andere ouderen verlenen. Het SCP beveelt een regionale aanpak aan om in te spelen op passende informele en formele zorg. (SCP, nov.2019).

Armoede, schulden en stress

De gemeente Het Hogeland streeft naar het voorkomen van sociale uitsluiting en het bestrijden van armoede. In december 2019 heeft de raad nieuw minimabeleid vastgesteld voor de periode van 2020 tot 2024. Hierin staat hoe de gemeente inwoners met een minimuminkomen wil ondersteunen. In het nieuwe gemeentelijk minimabeleid 2020-2024 wordt armoede gedefinieerd als een complex verschijnsel, waarbij verschillende factoren, zoals een laag inkomen, maatschappelijke participatie, opleidingsniveau, (psychische) gezondheid, zelfredzaamheid, wonen en leefomgeving nauw met elkaar zijn verweven (Onderzoeksrapport Staal & Joustra, 2018). Armoede houdt vaak meer in dan financiële armoede. Vaak is er sprake van meervoudige problematiek. Armoede en schulden belemmeren mensen om volwaardig mee te doen in de samenleving. Langdurige stress en schaarste kunnen leiden tot gezondheidsklachten. Voor de toekenning van inkomensondersteunende maatregelen gaat de gemeente uit van rondkomen van een inkomen tot en met 120% van de geldende bijstandsnorm.

Armoede in Het Hogeland

Momenteel hebben ongeveer 4.600 inwoners een inkomen onder de grens van 120% van de bijstandsnorm. Ongeveer de helft hiervan, 2300 inwoners, leeft zelfs al vier jaar of langer onder de inkomensgrens van 120%. En van de 4600 inwoners zijn er 1000 personen 18 jaar of jonger. Zij kunnen gebruik maken van de kindregelingen van het gemeentelijk minimabeleid.

Landelijk lopen kinderen, zelfstandigen, bijstandsontvangers en niet-westerse migranten een bovengemiddeld risico op armoede (SCP, september 2016). Landelijk bestaat de helft van de groep langdurig armen uit werkenden, waaronder veel zelfstandigen en mensen met flexibele arbeidscontracten. Het gemeentelijk beleid blijft ook gericht op het voorkomen van schulden. Hierin wordt ingezet op vroegsignalering van schulden en maatregelen die inwoners ondersteunen om meer financieel zelfredzaam te worden. In 2020 wordt het Beleidsplan Integrale Schuldhulpverlening voor de periode 2020-2024 uitgewerkt.

Hierin worden de afspraken tussen de kredietbanken, gemeente en maatschappelijke organisaties uitgewerkt.

Leefstijl jongeren

Tussen 2012 en 2015 is de leefstijl van jongeren in de provincie Groningen, over de hele linie genomen, verbeterd. De ervaren gezondheid in de BMW-gemeenten was (zeer) goed. 83% van de jongeren geeft zelf aan de eigen gezondheid als (zeer) goed te ervaren en 17% als matig of slecht. Hiermee zijn deze cijfers voor de hele gemeente Het Hogeland gunstiger dan provinciaal. Provinciaal ervaart 80% van de jongeren de eigen gezondheid als (zeer) goed en 20% als matig of slecht. (Sociaal Planbureau Groningen, Feitenblad Jeugdgezondheid-2016).

Vier van de vijf jongeren geeft dus zelf wel aan de eigen gezondheid als goed te ervaren. Vanuit de bijeenkomsten die we dit jaar hebben georganiseerd wordt zowel door inwoners als beroepskrachten van maatschappelijke organisaties en medewerkers echter gewezen op overmatig roken, alcohol en drugsgebruik onder een deel van de jongeren en ook op verschillen tussen de dorpen in de gemeente. Het alcoholgebruik bij jongeren is in de praktijk hoog volgens meerdere leden van de begeleidingscommissie en een hardnekkig maatschappelijk probleem. Door samenwerking van organisaties en gemeente wordt gestreefd naar minder gebruik en afspraken over handhaving.

Levensverwachting tussen hoger- en lager opgeleiden

Mensen die hoger opgeleid zijn leven gemiddeld langer dan mensen met een lagere opleiding. Deze kloof is in Nederland tussen 2015 tot en met 2018 groter geworden. De levensverwachting van hoogopgeleide 65-jarigen is de afgelopen jaren toegenomen, terwijl die van laagopgeleiden gelijk bleef. Het verschil in levensverwachting tussen hoog- en laagopgeleiden was in de periode 2015 tot en met 2018 ruim 4 jaar bij vrouwen en ruim 5 jaar bij mannen. Ook het verschil in levensjaren zonder beperkingen nam toe voor mannen. Dat meldt het CBS op basis van de nieuwste cijfers. (CBS, 2019)

Voor de gemeente Het Hogeland is extra inzet voor het versterken van het gezondheidspotentieel van inwoners met praktijkopleidingen gewenst.

4.2 Eenzaamheid, roken, overgewicht, alcohol, drugs en angst- of depressiestoornis

In de presentatie van de GGD op 25 april 2019 zijn de belangrijkste kerncijfers besproken met inwoners en organisaties in Het Hogeland³.

Veel gezondheidscijfers staan op www.waarstaatjegemeente.nl en in het RIVM, de Gezondheidsmonitor en Jeugd- en Ouderenmonitor van de GGD Groningen. In het overzicht hiernaast staan de meest recente gegevens van het RIVM in de kerndorpen van de gemeente. Deze gegevens moeten met de nodige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd. De cijfers geven een indicatie en zijn gebaseerd op de meest betrouwbare schattingen van het RIVM. Ze geven een indruk van de problematiek, maar moeten in een breder kader worden gezien, aldus de GGD Groningen.

³ Deze presentatie is als bijlage opgenomen in de gemeenteraad van 10 juli 2019 bij het agendapunt Startnotitie Positief Gezondheidsbeleid 2020-2023 Het Hogeland.

Dansschool IDC Winsum op Gezondheidsdag. Foto: Klaas Huizenga

	Alcohol Voldoet niet aan de richtlijn	Roken 18 jr e.o.	Risico depres- sie/ Hoog risico	Overgewicht/ Obesitas	Eenzaam/ Ernstig een- zaam
Bedum	58%	21%	32% / 5%	52% / 14%	38% / 8%
Winsum	61%	21%	32% / 4%	52% / 14%	40% / 8%
Uithuizen	53%	23%w	38% / 6%	57% / 18%	49% / 10%
Uithuizemeeden	56%	23%	34% / 5%	58% / 18 %	44% / 8%
Warffum	55%	23%	34% / 5%	55% / 16%	45% / 8%
Leens	56%	23%	36% / 6%	58% / 17%	47% / 9%
Zoutkamp	62%	25%	35% / 5%	56% / 17%	44% / 9%

Eenzaamheid

Volgens RIVM-onderzoek is vooral in Uithuizen het percentage mensen dat zich eenzaam of ernstig eenzaam voelt erg hoog. Bijna de helft van de volwassenen voelt zich eenzaam en een op de tien volwassenen ernstig eenzaam. De cijfers voor Bedum en Winsum zijn iets gunstiger dan voor de andere dorpen. Desondanks blijkt dat eenzaamheid een groot probleem is in Het Hogeland. Op diverse bijeenkomsten in 2019 hebben inwoners, de Kerngroep gezondheid en de begeleidingscommissie aangegeven dat aanpak van eenzaamheidsproblematiek van groot belang is in Het Hogeland. Overigens is eenzaamheid ook landelijk een groot probleem. Via allerlei campagnes wordt dit thema onder de aandacht gebracht.

Maatschappelijke organisaties ondersteunen inwoners. Foto: Klaas Huizenga

Roken

Het percentage volwassenen in Het Hogeland dat rookt is voor de hele gemeente iets minder hoog dan gemiddeld in de provincie Groningen. In Het Hogeland rookt volgens GGD 21% van de volwassenen en in de provincie 24%.

Kijken we naar de verschillende kerndorpen dan rookt 21% van de volwassenen in Bedum en Winsum. In Uithuizen, Uithuizemeeden, Warffum en Leens rookt 23%, dat is net iets minder dan het provinciaal gemiddelde. In Zoutkamp rookt een kwart van de volwassenen, dat is net iets meer dan het provinciaal gemiddelde. Van de kleinere dorpen zijn geen gegevens voorhanden.

Het percentage rokers in Nederland is wel afgenomen. In 2014 rookte nog ruim 25% van de volwassen bevolking, in 2018 22%. Hiervan is 3,3% een zware roker, d.w.z. meer dan 20 of meer sigaretten of shagjes per dag. (Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor 2018).

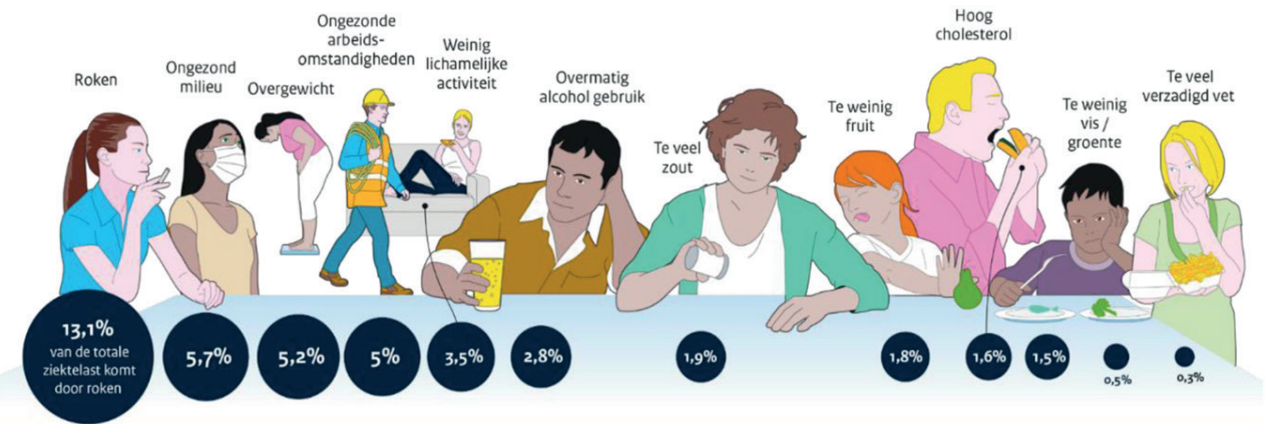

De dalende trend is ook in Het Hogeland waarneembaar, echter de verschillen tussen de gebieden zijn nog groot. Gezondheid hangt samen met sociaal economische status en met inkomen. Hoogopgeleiden roken minder vaak dan middelbaar en praktijkopgeleiden. Verder blijkt uit landelijk onderzoek dat jongeren tussen de 20 en 24 jaar relatief het vaakst roken.

De GGD Groningen neemt tweejaarlijks een enquête af onder jongeren in de vierde klas van het voortgezet onderwijs. Uit de laatste enquête bleek dat het percentage jongeren dat rookt hoger is dan gemiddeld in de provincie. In de BMW-gemeenten rookte 29% van de jongeren, tegenover 22% gemiddeld in de provincie. (Factsheet Sociaal Planbureau Groningen)

Uit de GGD Gezondheidsmonitor jeugd 2008-2017(2018) komt naar voren dat vooral in de voormalige gemeente Eemsmond en in Winsum het percentage jongeren in de 4e klas van het voortgezet onderwijs dat wekelijks rookt meer dan 16% was.

Niet roken draagt in hoge mate bij aan het verbeteren van de gezondheid en het aantal levensjaren. In onderstaande afbeelding is een overzicht gegeven van omgeving gerelateerde ziekte last. Hieruit blijkt dat roken tot de grootste ziekte last leidt, nl. 13%. De gemeente Het Hogeland wil in het nieuwe beleid actief inzetten op een rookvrije campagne en op gezonde sportverenigingen en clubs.

Overgewicht

Meer dan de helft van de volwassenen (54%) in Het Hogeland heeft overgewicht. Dat is iets meer dan het provinciaal gemiddelde (50%). Er zijn verschillen tussen de dorpen. In Winsum en Bedum heeft 52% overgewicht en 14% van de volwassen inwoners obesitas (zwaar overgewicht). In Leens en Uithuizermeeden heeft 58% van de volwassenen overgewicht en respectievelijk 17% obesitas. In Uithuizen heeft 57% van de volwassenen overgewicht en 18% obesitas. In Uithuizermeeden heeft 58% van de volwassenen overgewicht en 18% obesitas. Kijken we naar obesitas dan zien we dat vooral in Uithuizen, Uithuizermeeden en Leens bijna een op de vijf volwassenen zwaar overgewicht heeft.

Opvallend is dat het percentage kinderen met overgewicht op basisscholen in Het Hogeland gunstiger is dan het provinciaal gemiddelde. In Het Hogeland heeft 14% van de leerlingen van groep 8 in overgewicht.

Alcohol

Het percentage volwassenen met overmatig alcoholgebruik in Het Hogeland verschilt sterk per gebied. In een aantal dorpen en wijken in de voormalige gemeente De Marne en Winsum drinkt één op de vijf volwassenen overmatig veel alcohol (GGD Groningen, 2018). Ook is in een aantal gebieden van Het Hogeland het alcoholgebruik onder jongeren erg hoog.

Tabel 1 alcoholgebruik; bronnen: <https://www.rivm.nl/media/smap/richtlijnalcohol.html>, <https://www.rtlnieuws.nl/facts/artikel/4149876/hier-wonen-de-grootste-zuipschuiten-van-het-land>

Oud gemeente	% > 19 jaar dat voldoet aan de alcohol richtlijn (0 of 1 glas alcohol per dag)	% overmatige drinkers volgens GGD
Bedum	42%	8%
Winsum	39%	7%
Eemsmond	43%	9%
De Marne	39%	7%

Drugs

We hebben geen cijfers over druggebruik in de verschillende dorpen van de gemeente. Via medewerkers van Mensenwerk Hogeland, Verslavingszorg Noord Nederland, de Stichting Werk Op Maat en het team Openbare Orde en Veiligheid zijn er signalen dat er onder bepaalde groepen jeugd (veel) druggebruik en overlast van drugs voorkomt. Genoemde organisaties werken samen om de problematiek aan te pakken. Hierbij wordt bij de aanpak van verslaving uitgegaan van een systemische aanpak. Dit houdt in dat de interventies niet alleen worden gericht op de jongeren zelf, maar ook op hun ouders/verzorgers en hun familie-netwerk.

Overigens komt druggebruik niet alleen voor onder jongeren, maar ook onder volwassenen. In het algemeen geldt dat hoe eerder wordt gestart met de behandeling van verslaving, des te beter het herstel.

Lachgas

Mede naar aanleiding van raadvragen is in de zomer van 2019 bij maatschappelijke organisaties in Het Hogeland geïnformeerd naar het gebruik van lachgas. Lachgas is officieel een niet verboden stof en mag verkocht worden. Het valt door een besluit van het Europees Hof sinds 2016 onder de Warenwet. Het Trimbosinstituut heeft een factsheet over lachgas uitgegeven en is ook bezig met een lokale aanpak voor hand-havers.

Ook in de gemeente Het Hogeland zijn er inwoners die lachgas gebruiken. Ofschoon het gebruik van lach-gas in Het Hogeland aanzienlijk minder is dan bijvoorbeeld in de stad Groningen, is de gemeente naar aanleiding van een incident bij een jeugdsoos samen met Mensenwerk en VNN het gesprek aangegaan met jeugdsozen.

VNN adviseert de gemeente om erop toe te zien dat er geen lachgas wordt verkocht in jeugdsozen en op andere locaties, bijvoorbeeld horeca. De gemeente kan via de subsidieverlening voorschriften verbinden aan jeugdsozen en afspraken maken over handhaving. Verder kan de gemeente bij evenementen en festivals vergunning gaan verlenen op voorwaarde dat er geen lachgas wordt verkocht. Een aantal andere gemeen-ten in Nederland hebben hier inmiddels goede ervaringen mee opgedaan. Op landelijk niveau wordt gepro-beerd nieuwe wetgeving tegen lachgas voor “recreatief” te maken.

Angst- en/of depressiestoornis

Voor de meeste inwoners in Het Hogeland is het risico op een angst-of depressiestoornis niet hoger dan gemiddeld in de provincie Groningen. Uit onderzoek komt naar voren dat echter 36% van de inwoners uit de voormalige gemeente Eemsmond een matig of hoog risico op een angst- of depressiestoornis heeft en 6% een hoog risico.

Levensverwachting

De gemiddelde levensverwachting voor Het Hogeland was in de periode van 2013 tot en met 2016 81,2 jaar en in Nederland 81,5 jaar. Het gemiddelde voor Het Hogeland is dus bijna hetzelfde als voor heel Nederland. Kijken we echter op postcodeniveau dan zien we vrij grote verschillen. Mensen in Eemsmond en De Marne leven gemiddeld ongeveer vijf jaar minder dan in Bedum en Winsum. De levensverwachting hangt samen met de sociaal economische status en met leefstijl. De komende jaren willen we daarom inzetten op het be-ter benutten van het gezondheidspotentieel en via de aanpak van positieve gezondheid inwoners motiveren.

Armoede

Ruim 5% van de kinderen in Het Hogeland groeit op in armoede. In enkele dorpen uit de voormalige gemeente Eemsum en de voormalige gemeente De Marne komt veel armoedeproblematiek voor. Armoede gaat vaak gepaard met schulden en stress. Het verminderen van armoedeproblematiek draagt in het algemeen bij aan een betere gezondheid.

Ook is er in Het Hogeland sprake van “stille armoede”. Bekend is bijvoorbeeld dat bij een deel van de boeren en zelfstandigen de inkomenspositie de laatste jaren behoorlijk verslechterd is. Onder beide groepen is de drempel om hulp te zoeken bijzonder hoog.

4.3 Gezondheid in relatie tot aardbevingsvraagstuk

Uit onderzoek van de Rijksuniversiteit Groningen blijkt dat sinds de aanvang van het onderzoek in 2016 gezondheids- en stress gerelateerde klachten zijn toegenomen. Van de 410.000 mensen die in het aardbevingsgebied wonen hebben circa 170.000 volwassenen en kinderen schade. Ruim 68.000 inwoners hebben meervoudige schade. Schade veroorzaakt afname van de ervaren veiligheid en meervoudige schade leidt vaak tot een verhoogd gezondheidsrisico. Mensen met meervoudige schade hebben volgens de onderzoekers twee tot drie keer zoveel kans om klachten te ontwikkelen. Het gaat hierbij om hoofdpijn, spanningen en slapeloosheid. Mensen met meervoudige schade ervaren hun gezondheid in het geheel als minder positief. De gezondheidsklachten worden o.a. veroorzaakt door gevoelens van onrecht, de trage afhandeling van de schade en bureaucratie. Meer aandacht voor de gezondheid van zowel volwassenen als kinderen in het aardbevingsgebied is belangrijk. Ook pleiten de onderzoekers voor beperking van de maatschappelijke overlast bij de toekomstige versterking. (Postmes en Stroebe, RUG, Gronings Perspectief, www.groningsperspectief.nl)

In 2019 was bekend dat 14 % van de volwassen inwoners in het Hogeland drie keer of meer aardbevingschades heeft gemeld.

De Rijksuniversiteit Groningen heeft ook onderzoek gedaan naar aardbevingsproblematiek bij kinderen. Ernstige bevingproblematiek blijkt verschillende gevolgen te hebben voor het welbevinden van kinderen. Een deel van de kinderen heeft weinig last, een deel van de kinderen heeft wel last. Een deel van de kinderen voelt zich niet veilig en niet thuis in hun eigen huis. Ook heeft een deel van de kinderen last van concentratieproblemen, moeite met slapen, gevoelens van onveiligheid en psychosomatische gezondheidsklachten zoals buik- en hoofdpijn. Ook groeit een deel van de kinderen op met wantrouwen tegen de overheid en NAM en andere instanties.

De onderzoekers doen aanbevelingen om bij het beleid op het gebied van gaswinningsproblematiek, het onderwijs en de zorg meer oog te hebben voor de impact van bevingproblematiek op kinderen. De onderzoekers concluderen dat ouders de problematiek meer onderschatten dan verwacht. Zij pleiten ervoor om kinderen serieus te nemen en ouders die veel last en stress ervaren als gevolg van aardbevingsproblematiek te ondersteunen en bij kinderen af te stemmen op de behoeften van kinderen. (E. Zijlstra e.a., Rijksuniversiteit Groningen “Een veilig huis, een veilig thuis”, april 2019).

De GGD Groningen heeft een uitvoeringsplan “Emotionele ondersteuning van inwoners in het aardbevingsgebied”. Dit plan wordt uitgevoerd in samenspraak met gemeenten en organisaties. Ook is er een regeling Immateriële Schade, waarin naast wonen ook afspraken zijn gemaakt over gezondheid en welzijn.

Bij Mensenwerk Hogeland zijn in 2019 beroepskrachten getraind en aangesteld om inwoners te ondersteunen. Tevens is er vanuit de kerken een geestelijk verzorger aangesteld om inwoners die daar behoefte aan hebben te ondersteunen. Hierbij wordt “de Proatbus” ingezet. Het thema gezondheid maakt deel uit van het aardbevingsprogramma.

De gemeente Het Hogeland heeft een Aardbevingswaaier uitgegeven waarin voor de thema's gezondheid, schade en herstel de belangrijkste organisaties en telefoonnummers zijn opgenomen. (Aardbevingswaaier, www.hethogeland.nl)

Verder heeft de gemeente een team dat zich bezighoudt met aardbevingen/gaswinning en mijnbouwschade. De komende jaren zal hier voor het gezondheidsbeleid ook afstemming mee plaatsvinden.

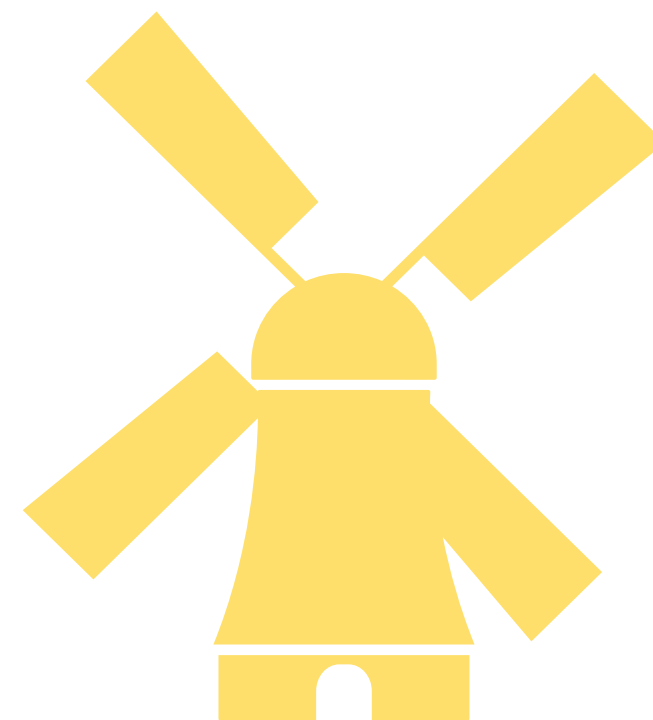
5 Monitoring en evaluatie

Deze beleidsperiode loopt van 2020-2023. Hierbij wordt jaarlijks kort geëvalueerd of de uitvoeringsplannen worden gerealiseerd en/of er tussentijds bijgestuurd moet worden.

Jaarlijks worden in Dienstverleningsovereenkomsten tussen de GGD Groningen en de gemeente Het Hogeland de afspraken vastgelegd. Voor elke nieuwe Dienstverleningsovereenkomst worden door manager en beleidsadviseur van de GGD en beleidsmedewerkers gezondheid, jeugd en onderwijs en bestuurders nagegaan of de specifieke lokale producten voor Het Hogeland die ingekocht worden nog bijstelling behoeven. Naast korte evaluaties met betrekking tot het proces wordt voor een effect-evaluatie gebruik gemaakt van de monitor-informatie van de GGD.

In de Dienstverleningsovereenkomst staan de indicatoren vermeld. Dit betreft bijvoorbeeld het aantal gestarte trajecten pedagogische gezinsondersteuning, het aantal activiteiten preventieve logopedie, het aantal trajecten Stevig Ouderschap, Zorg voor Jeugdinformatie, aantal contacten met ouders, leerkrachten, interne begeleiders, voorlichtingsmomenten integrale kindcentra, bezoekers extra inloopsprekken consultatiebureaus en aantal kinderen met onder-of overgewicht.

Voor de periode vanaf 2023 zal in nauwe samenwerking met maatschappelijke organisaties het beleidsplan voor de periode vanaf 2023 worden afgestemd. Deze zal vervolgens worden behandeld en vastgesteld in de gemeenteraad.

⁴ Het moeten rondkomen van een inkomen tot en met 120% van de geldende bijstandsnorm Uit: minimabeleid 2020-2024

⁵ Armoede die voor de samenleving niet goed zichtbaar is en die veelal veroorzaakt wordt doordat mensen niet of onvoldoende gebruikmaken van inkomensondersteunende voorzieningen.

Bron: <https://www.parlementairemonitor.nl/9353000/1/j9vvij5epmj1ey0/vi3ag012xwi9>

6 Communicatie

Dit beleidsplan is tot stand gekomen in overleg met inwoners, Kerngroep Gezondheidsbeleid, begeleidingscommissie en maatschappelijke organisaties. In de komende jaren zal gezondheid niet alleen op het sociaal maar ook op fysiek domein een belangrijk thema worden. Gezondheid is een pijler in de nieuwe Omgevingswet, in het aardbevingsprogramma en in vele onderdelen van sociaal beleid. Denk aan preventiebeleid, Jeugd en Veiligheid, GIDS en Kansrijke Start, het sportbeleid en het sportakkoord en in de zorgvisie. Dit beleidsplan wordt naar verwachting in maart 2020 besproken in de gemeenteraad. Het beleidsplan zal worden gemaild naar alle betrokken organisaties.

In afstemming met de afdeling Communicatie wordt zowel via lokale media als sociale media gecommuniceerd over de activiteiten die plaatsvinden in het kader van gezondheidsbeleid.

Bij de implementatie van het beleidsplan wordt voor de uitvoering van het beleid afgestemd met de begeleidingscommissie gezondheidsbeleid en de maatschappelijke organisaties en partijen die betrokken zijn bij de zorg.

7 Financiën

Het financiële kader voor de uitvoering van het lokale positieve gezondheidsbeleid 2020-2023 is de gemeentelijke meerjarenbegroting.

Middelen voor de jaarlijkse Dienstverleningsovereenkomst Gemeente het Hogeland-GGD Groningen 2020

Eindtotaal voor Publieke Gezondheid en Zorg	€ 2.311.735	(DVO 2020 concept 2019)
GIDS-middelen (jaarlijks t/m 2021)	€ 80.000	
Kansrijke Start (2020 t/m 2022)	€ 12.000	
Collectieve preventie (subsidie 2020)	€ 22.000	

Verder is het thema gezondheid verspreid over diverse afdelingen en verweven in budgetten voor sociaal domein, Wmo, Openbare Orde en Veiligheid, ruimtelijke ordening en in subsidies. Deze budgetten worden hier niet opgenomen omdat het budgetbeheer niet bij het gezondheidsbeleid ligt.

Voor extra gezondheidsbevorderende activiteiten zullen de gemeente, inwoners of verenigingen vaker een beroep moeten doen op externe cofinanciering en is samenwerking tussen organisaties en beleidsterreinen van belang. Als voorbeeld noemen we experimenten op het gebied van e-health in Het Hogeland. Hiervoor worden middelen aangevraagd bij het Nationaal Programma Groningen en wordt samengewerkt met een zorgverzekeraar.

Ook kunnen inwoners voor initiatieven waarvoor draagvlak is in het dorp vanaf 2020 een beroep doen op de dorpsbudgetten. Als voorbeeld noemen we eventuele aanvragen voor ondersteuning van burgerhulpverlening met behulp van een AED.

Daarnaast zijn er middelen in het minimabeleid voor collectieve ziektekostenverzekering, aanvullende verzekeringen en compensatie eigen risico. Inwoners met een inkomen tot en met 120% van de bijstandsnorm en weinig eigen vermogen die al drie jaar achtereen het volledig eigen risico hebben verbruikt kunnen in aanmerking komen voor compensatie van het eigen risico. Tevens kunnen deze inwoners een beroep doen op het Participatiefonds.

De maximale bijdrage is € 200,00 per persoon per jaar.

Het voorstel is structurele middelen voor gezondheidsinitiatieven in de Kadernota 2021 en structurele begroting van de gemeente vanaf 2022 op te nemen om positief gezondheidsbeleid mogelijk te blijven maken en het vervallen van de GIDS-middelen te compenseren.

Bronnen

Volksgezondheid Toekomstverkenning Nationaal Preventieakkoord (2018)
<https://www.vtv2018.nl/synthese>
Nationaal Programma Aardbevingen
Nationaal Sportakkoord 2018, Sport Verenigt
Meerjarenprogramma Geestelijke Gezondheidszorg 2020-2023
Gecombineerde leefstijlinterventie
<http://mwtrainingencoaching.nl/nieuws/geintegreerde-leefstijl-interventie-gli-vanaf-2019-in-het-basis-zorgpakket-vitaliteit-bevorderen-met-het-mark-concept/>
JGZ-preventie agenda (NCJ)
<https://www.ncj.nl/themadossiers/preventieagenda/>
Kansrijke start, Eerste 1000 dagen
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2018/09/12/actieprogramma-kansrijke-start>
GIDS: <https://www.gezondin.nu/gids-gemeenten>
E-health

Gemeente Het Hogeland	Coalitieakkoord: eenheid in verscheidenheid, 2019 Collegeprogramma, 2019 Begroting 2019 en 2020, meerjarenbegroting Startnotitie Lokaal gezondheidsbeleid, juli 2019 Plan van Aanpak Lokaal Sportakkoord Het Hogeland, 2019 Bestuursopdracht Inclusie, 2019 Bestuursopdracht Zorgvisie, 2019 Evaluatie minimabeleid, 2019 Uitvoeringsplan minimabeleid 2020-2024, 2019 Aardbevingswaaier gemeente Het Hogeland, 2019 Integraal Veiligheidsbeleid gemeente het Hogeland 2020-2024 Voorjaarsnota 2019
Gemeenten Bedum, De Marne, Winsum, Eemsmond	Visie Ruimte, 2017 Visie Inwonerkracht, 2018 Lokaal gezondheidsbeleid Bedum, De Marne, Winsum 2013-2017, verlengd in 2018 Lokaal gezondheidsbeleid gemeente Eemsmond 2016 t/m 2018 Omgevingsvisie en omgevingstraject Nota Mee Doen, 2017-2019 Beleidsplan Wmo 2015-2018, 2014 WMO Beleidsregels, 2017 Plan van aanpak Jeugdhulp 2019-2022 Beleidsplan Schuldhulpverlening 2016-2019 Plan participatie en integratie Statushouders 2018 t/m 2019 Uitvoeringsplan Vrijwilligerswerkbeleid 2019, 2018 Preventie- en handavingsplan alcohol, 2014
GGD Groningen	Gezondheidsmonitor jeugd (2018) https://ggdgroningen.incijfers.nl/dashboard GGD.Groningen.nl/gezondheid/gezondheidsenquête Aardbevingsrapportages
Gezonde leefomgeving	www.gezondeleefomgeving.nl www.waarstaatjegemeente.nl
Huis voor de Sport	De kracht van Sport en bewegen in Het Hogeland, special 2019

Institute for Positive Health	Handreiking Positieve Gezondheid Handreiking Positieve gezondheid en ouderen www.iph.1sociaaldomein.nl
Mensenwerk Hogeland	Jaarverslag 2018
St. Werk Op Maat	Jaarverslag 2018
Steunpunt Vrijwilligerswerk	Jaarverslag 2018
Volkskredietbank Noord Groningen	Jaarverslag 2018
Groninger Kredietbank	Jaarverslag 2018
Rijksuniversiteit Groningen	Aardbevingsonderzoeken
Hogeschool	Healthy Ageing Noord Nederland
Loket Gezond Leven	www.loketgezondleven.nl/ wat is integraal werken
GIDS	www.gezondin.nu
Ministerie van VWS	Actieprogramma Kansrijke Start 2018-2021
Omroep Het Hogeland	Impressie Gezondheidsdag 2019 https://www.youtube.com/watch?v=oac1uKfwu6U
Sociaal Planbureau Groningen	Kijk op de keten, Ouderenzorg in de Provincie Groningen, Knelpunten, opgaven en inspirerende initiatieven, 2018 Feitenblad Jeugdgezondheid 2016
Stuurgroep Zorg	Bevingsbestendige Zorg Toekomstperspectief en versterken, okt 2018 Nieuwe Handreiking voor Kwetsbare ouderen thuis, Onderschreven door 13 organisaties, waaronder de VNG.
Trimbosinstituut	Lachgas: Van zorgen naar acties. Een handreiking voor gemeenten, handhavers en preventiefunctionarissen in de aanpak van de verkoop en het gebruik van lachgas (2018) Advies voor gemeenten over lokaal beleid. Ondersteuning van gemeenten bij het ontwikkelen, implementeren en evalueren van beleid voor de leefstijlthema's alcohol, drugs en tabak. Factsheet Lachgas: Update maart 2018
Verslavingszorg Noord-Nederland	Jaarverslag G. Antonio en J. Jansen Samen soep maken, 2018 Geconcentreerde verhalen en beelden uit de verslavingszorg
Volksgezondheid Toekomstverkenning	www.vtv2018.nl

Bijlage 1 Deelnemers Kerngroep gezondheidsbeleid Adviesraad Het Hogeland

Dineke Mik, Adviesraad Het Hogeland, vm. verpleegkundige/sociaal psychiatisch verpleegkundige, seniorvervoorzichtster, veel activiteiten georganiseerd samen met ouderenorganisaties, bestuur Stichting 't Marne-hoes

Tia Dijkman vm. verpleegkundige, lid Adviesraad Het Hogeland en lid werkgroep Inclusie

Kees Ruytenberg, vm. huisarts, beleidsadviseur gezondheid Districts Huisartsen Vereniging Groningen, lid Adviesraad Ouderenzorg Menzis

Rob Higler (beeldend kunstenaar, ervaring in diverse managementfuncties in de zorg en actief bij het VN-panel)

Geertje Karstens (o.a. Werk- en Leerplaats Karstens BV, belangenbehartiger St. Alzheimer, betrokken bij meerdere innovatieve initiatieven en coöperaties)

Marlies de Vries (coördinator Netwerk Dementie, oud-verpleegkundige team 290)

Yvonne Suiveer (vm. sociaal-cultureel werker Timpaan, gewerkt met jongeren, ouderen, mantelzorgers)

Karin Spijk (Praktijk Oog en Coach, initiatief dorps- en ontmoetingscentrum De Holm, Den Andel en vm. leerkracht)

Marja Heinen (initiatiefnemer dorps- en ontmoetingscentrum De Holm, broedplaats werken, leren, zorgen Den Andel en vm. afdelingshoofd in de ouderenzorg)

Gerkina Doze (sportcoach, adviseur/trainer, coördinator, o.a. cursussen voor jonge kinderen, beweegprojecten 60+)

Ondersteuning:

Marieke Berghuis, beleidsmedewerker volksgezondheid, vrijwilligerswerkbeleid

Annemieke Rijpma, beleidsmedewerker volksgezondheid/Wmo gemeente

Wilco van der Meer, adviseur publieke gezondheid GGD Groningen

Bijlage 2 Begeleidingscommissie gezondheidsbeleid

Emmy Borger, regiomanager Lokale Gezondheidszorg & Jeugd regio Noord en West, GGD Groningen
Karin Geurtsen, adviseur-projectleider, stichting Maatschappelijke en Juridische Dienstverlening(MJD)
Anouk Huisman, casemanager jeugd sociale teams gemeente Het Hogeland
Peter van der Laan, relatiebeheerder Verslavingszorg Noord-Nederland
Els Witterholt, preventiefunctaris Verslavingszorg Noord-Nederland
Marcel van Leeuwen, regiomanager Mensenwerk Hogeland
George Medendorp, adviseur Openbare Orde en Veiligheid, gemeente het Hogeland
Siebren van der Molen, sportconsulent Huis voor de Sport
Herma Nanninga, casemanager jeugd sociale teams gemeente Het Hogeland
Kiona Stel, dorpencoördinator gemeente het Hogeland
Marloes Oort, beleidsmedewerker participatie/minimabeleid gemeente Het Hogeland
Renate Pool, coördinator voedseltuin Uithuizen
Chris Wessels, Wmo consulent Sociaal team Uithuizen
Marean Steentjes, adviseur Openbare Orde en Veiligheid, gemeente Het Hogeland

Ondersteuning/organisatie

Marieke Berghuis, beleidsmedewerker sociaal domein/volksgezondheid gemeente Het Hogeland
Annemieke Rijpma- van Dijk, beleidsmedewerker sociaal domein/volksgezondheid gemeente Het Hogeland
Simone Barends, beleidsmedewerker Wonen en Leefbaarheid gemeente Het Hogeland
Wilco van der Meer, adviseur Publieke Gezondheid GGD Groningen

Bijlage 3 Overzicht standhouders en deelnemers Gezondheidsdag

Bijlage 3   Overzicht standhouders en deelnemers Gezondheidsdag

Setting	Handhaving	Regelgeving	Educatie
Detailhandel	Toezicht leeftijdsgrenzen	Drank- en Horecawet(DHW)	Nalevingscommunicatie Communicatie over DHW Trainingen
Horeca/ evenementen	Toezicht leeftijdsgrenzen Toezicht doorschenken Toezicht naleving DHW-regels	Aanvullende eisen bij evene- menten Happy hours beperken Horecaconvenant Paracommerciële verordening	Nalevingscommunicatie Training barpersoneel Communicatie over DHW en alcoholregels
Thuis/ouders	Hokken en keten	Bouwbesluit Brandveiligheid DHW	Alcoholopvoeding Uitgaansopvoeding Communicatie over DHW en alcoholregels in buurt-en clubhuizen, Tijdens ouderavonden op scholen primair onderwijs en voortgezet onderwijs Burgemeestersbrief
Sport/jeugdsozen/ Jongeren- centra	Toezicht leeftijdsgrenzen Toezicht doorschenken Handhavingsstappen-plan	Schenktijden beperken Paracommerciële verordening NIX 18	Training barvrijwilligers Nalevingscommunicatie Communicatie over regels Nieuwe afspraken jeugdsozen
Scholen		Overleg over ointerne regels op school	Alcoholvoorlichting aan ouders en jongeren Communicatie over DHW en alcoholregels
Openbare ruimte	Toezicht openbare dronken- schap/alcohol- bezit -18 in de openbare ruimte	Algemeen Plaatselijke Veror- dening Drank-en Horecawet	Campagne Nix 18 Afspraken met scholen en (sport)verenigingen, Jongerencentra

Handhavingsstappenplan

1e overtreding

- Waarschuwen mondeling/schriftelijk naar aanleiding van geconstateerde overtreding
- Uitleg over te nemen maatregelen ter voorkoming overtreding(toegangscontrole, leeftijdsherkenning)
- Voorlichting over sanctioneringsbeleid bij herhaalde overtreding binnen 1 jaar
- Voor de paracommercie kan een alternatieve sanctiemogelijkheid worden geboden in de vorm van een door de gemeente goedgekeurde training barcode/IVA

2e overtreding (binnen 1 jaar)

- Bestuurlijke boete aan desbetreffend verkooppunt
- Hoogte van de boete is vastgelegd in het Besluit Bestuurlijke Boete Drank- en Horecawet

3e overtreding(binnen 1 jaar)

- Opnieuw bestuurlijke boete met waarschuwingsbrief waarin gewezen wordt op mogelijke intrekking DHW-vergunning of tijdelijke ontzegging alcoholverkoop
- Aanvullende maatregelen
- Intrekking of schorsing DHW vergunning of ontzegging alcoholverkoop

NB Eerdere colleges van BMWWE hebben besloten dat het Preventie- en Handhavingspan opgenomen zou worden in het lokale gezondheidsbeleid.

Colofon

Uitgave: Gemeente Het Hogeland, januari 2020.
 Met medewerking van Kerngroep Gezondheid Adviesraad het Hogeland en Begeleidingscommissie Gezondheidsbeleid
 Team Samenleving en Sociaal Domein.
 Tekst: Marieke Berghuis, team Samenleving en Sociaal Domein.
 Fotografie: Buro Klaas Huizenga, Zuidwolde(Gr.), tel 06-53694092.